

Uvodnik / Note by

- Mario Janković, član Izvršnog odbora HOK-a i predsjednik Odvjetničkog zbora Zagreb** 2
Mario Janković, CBA Executive Board member and President of the Zagreb Local bar

**Iz Hrvatske odvjetničke komore
From the Croatian Bar Association**

- Godišnja skupština HOK-a** 4
CBA holds its annual assembly
- Redovna godišnja skupština Zaklade Zlatko Crnić** 9
Zlatko Crnić Foundation holds its regular annual assembly
- CCBE: Prvi Dan europskih odvjetnika** 10
CCBE: First European Lawyers Day to be held

Članci i rasprave / Articles and Discussions

- Damir Jelušić: Pravo na objavu ispravka i odgovora** 11
The right to publication of corrections and replies
- Višnja Drenški Lasan / Vojin Maštruko: Vještačenje kao dokazno sredstvo u kaznenim predmetima** 24
Expert witnessing as exhibit in criminal proceedings
- Godišnja skupština Europskog kruga u Zagrebu** 30
European Circuit of the Bar annual conference to be held in Zagreb

Reagiranjia / Letters to the Editor

- Hrvoje Kovač: Prijedlog za ocjenu ustavnosti** 32
Motion for the assessment of constitutionality

Engleski za odvjetnike / English for Lawyers

- Kolokacije u jeziku prava: Sinonimija nije odlika samo engleskog jezika, niti samo jezika prava** 33
Collocations in the language of law: Synonymy is not typical only of the English language, nor only of the language of law

Hrvatski za odvjetnike / Croatian for Lawyers

- Jezična razumljivost i jasnoća** 35
Language clearness and clarity

Prisege /Oaths

- Prisege dane 17. lipnja 2014.** 37
Oaths taken on 17 June 2014
- Prisege dane 16. srpnja 2014.** 39
Oaths taken on 16 July 2014

Iz Europske unije / From the EU

- Praktični vodič za odvjetnike pred Europskim sudom za ljudska prava** 41
A practical guide for lawyers representing before the ECHR

In memoriam / Obituaries

- Pavle Stigleitner** 56
- Milica Budak** 56

Mario Janković

član Izvršnog odbora HOK-a i predsjednik Odvjetničkog zbora Zagreb

Drage kolegice i kolege,

uoči odlaska na godišnji odmor naša draga izvršna i grafička urednica prenijela mi je "ponudu našeg predsjednika koju nisam mogao odbiti", a odnosila se na pisanje uvodnika za časopis "Odvjetnik".

Uz to, a za razliku od kolege Baice u prošlom broju, dobio sam "čak" i teme na izbor: internetske stranice odvjetnika ili internetska stranica Hrvatske odvjetničke komore, te rok za predaju teksta uvodnika do blagdana Velike Gospe. Naknadno sam ipak uspio "užicati" još nekoliko dana, pa mi se kraj godišnjeg odmora poklopio s rokom za ovaj uvodnik. Ali bez obzira na dovoljno veliko razdoblje, jasno je kao dan da sam uvodnik dovršavao zadnje večeri uz naglašenu nervozu.

Na ponuđene teme nisam niti smio niti mogao imati primjedbi, jer mi je u ovom mandatu tijela Komore povjereno, kako odobravanje predloženih odvjetničkih internetskih stranica, tako i rad na novim internetskim stranicama Komore. U startu priznajem da je nezahvalno, a katkad i neugodno, sudjelovati u postupku odobravanja sadržaja i/ili izmjena sadržaja odvjetničkih internetskih stranica. Bez obzira na neka dobra i neka loša iskustva, odlučio sam ipak posvetiti se odvjetničkim internetskim stranicama, dok će za razmišljanja i ocjenu nove internetske stranice Komore biti vremena nakon što ona ugleda svjetlo dana. Bez obzira na postojanje Statuta, Kodeksa, te Pravilnika o internetskoj stranici odvjetnika, trenutačno nije baš najbolje definirano što jest, a što nije dopušteno objaviti na odvjetničkoj internetskoj stranici. Za početak, krenimo od propisa koji reguliraju odvjetničke internetske stranice. Statut HOK-a navodi da odvjetnik, zajednički odvjetnički uredi i odvjetničko

društvo imaju pravo biti predstavljeni javnosti na svojim internetskim stranicama. Nadalje, Statut navodi da Komora Pravilnikom o odvjetničkim internetskim stranicama određuje uvjete osnivanja, mjesto postavljanja (internetski portal), dopušteni sadržaj, postupak odobravanja sadržaja, privremeno uklanjanje prijepornog naslova, cijelog sadržaja ili dijela sadržaja internetskih stranica odvjetnika – članova HOK-a, internetskih stranica svih Zakonom o odvjetništvu dopuštenih organizacijskih oblika njihove odvjetničke djelatnosti te internetskih stranica odvjetnika koji temeljem tog istog Zakona imaju pravo odvjetničkog djelovanja na teritoriju Hrvatske.

Kodeksom odvjetničke etike dopušteno je odvjetnicima, zajedničkim odvjetničkim uredima i odvjetničkim društvima imati internetsku stranicu sa sadržajem koji je propisan Pravilnikom o postupku odobravanja i sadržaju internetske stranice odvjetnika, zajedničkih odvjetničkih ureda i odvjetničkih društava, a koji je odobrilo nadležno tijelo Komore. Dakle i Statut i Kodeks nedvojbeno omogućuju odvjetniku postavljanje internetske stranice te upućuju na Pravilnik o internetskoj stranici odvjetnika kojim se uređuju: uvjeti osnivanja, mjesto postavljanja (internetski portali) i dopušteni sadržaj internetskih stranica, te postupak odobravanja sadržaja i postupak odobravanja izmjena u sadržaju tih stranica. Pravilnikom koji je donio Upravni odbor HOK-a 2009. godine, pokušalo se stvoriti pravila prema kojima će Izvršni odbor HOK-a, donositi rješenja kojima se odobrava sadržaj internetskih stranica odvjetnika, zajedničkih odvjetničkih ureda i odvjetničkih društava, odnosno pojedinih dijelova tih stranica, odnosno donositi rješenje o bezodložnom brisanju

ODVJETNIK 7-8/2014.

Glasilno-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 7 - 8 2014., god. 87.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 7 - 8 2014, annual file 87

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeve 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr, **Urednik:** mr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Zamjenik urednika:** mr. Mladen Vukmir, odvjetnik, Zagreb, Gramača 21, tel: 3760511, fax: 3760-555, mladen.vukmir@vukmir.net, **Izvršni i grafički urednik:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165207, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Leo Andreis, Boris Jukić, Ivica Crnić, Marijan Hanžeković, Igor Hrabar, Maroje Matana, mr. Šime Pavlović, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević, Branimir Tuškan, Josip Vukadin, dr.sc. Atila Čokolić, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Mario Janković - odvjetnici, Arno Vičić, Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., Antun Palarić, sudac Ustavnog suda RH **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschhoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Ines Stipetić.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog prostora-marketing

1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

Žiro-račun 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura, **pojedinačni broj** za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

cijele internetske stranice odvjetnika, zajedničkih odvjetničkih ureda i odvjetničkih društava, odnosno pojedinih dijelova tih stranica.

I gdje je, zapravo, problem? Sam pravilnik jednostavno i jasno kaže da je "odvjetnička internetska stranica sredstvo kojim javnost dobiva pristup informacijama o pojedinom odvjetniku ili pojedinom odvjetničkom uredu". Zašto filozofirati i komplicirati ono što bi zapravo trebalo biti tehničke naravi i što bi trebali rješavati dizajneri, a ne odvjetnici?

Poteškoće se, u odnosu na internetske stranice, javljaju kada se postave sljedeća pitanja: kako se odvjetnička internetska stranica uklapa u stroga pravila Komore o zabrani reklamiranja i stegovnoj odgovornosti odvjetnika koji krše ta pravila? Koja je razlika između informiranja/prezentacije i reklamiranja i gdje je tanka granica između dopuštenog i nedopuštenog? Kakav sadržaj odvjetničke internetske stranice je primjeren za odobravanje, a kakav nije?

Moram ovdje napomenuti, da postoje i mišljenja i stajališta o tome da je i sam Pravilnik o odvjetničkoj internetskoj stranici nepotreban. Obrazloženje za navedeno leži u činjenici da je svaki odvjetnik dužan pridržavati se Statuta i postupati u svojem radu sukladno Kodeksu. Dakle, odvjetnik je dužan prigodom objavljivanja odvjetničke internetske stranice sam procijeniti što je dopušteno i primjereno, a što nije, te se objavljivanje odvjetničke internetske stranice ne bi smjelo razdvajati od bilo kojeg drugog prezentiranja odvjetnika u javnosti i informiranja o njegovom odvjetničkom uredu.

Međutim, navedena razmišljanja nisu prihvaćena, jer objava odvjetničkih internetskih stranica predstavlja trajnu objavu u javnosti koja bi se ipak trebala razlikovati od pojedinačnih istupa i prezentacija. Tome u prilog ide i trenutačna praksa u postupku odobravanja koja je pokazala da bi ionako preopterećeni "disciplinar" imao više posla nego do sada, te da je možda ipak "bolje spriječiti nego liječiti".

Vratimo se na navedena sporna pitanja. I ja sam često ne pronalazim odgovore, iako već dvije godine, barem nekoliko sati tjedno, provodim u pregledavanju predloženih odvjetničkih internetskih stranica. Mogu samo zamisliti reakcije kolega kada, u većini slučajeva nakon intenzivnog rada na internetskoj stranici, dobiju dopis HOK-a, koji počinje riječima: "Poštovani kolega, ovim potvrđujemo primitak Vašeg dopisa od ... te Vas molimo da ispravljani sadržaj predloženih odvjetničkih internetskih stranica dostavite...", i ispod toga moj potpis.

Dok većina kolega, ili radi autoriteta Komore ili iz praktičnih razloga, žurno ispravi svoje odvjetničke internetske stranice, dio njih ulazi u raspravu o ispravnosti stajališta temeljem kojeg se traži ispravak kao i o samoj krutosti pravila i praksi prigodom odobravanja stranica. Priznajem, često s punim pravom!

Međutim, znam da su mnogi odvjetnici početno bili oduševljeni već samom mogućnošću postavljanja odvjetničke internetske stranice. Izmjenom Statuta i Kodeksa te donošenjem Pravilnika o odvjetničkim internetskim stranicama, napravljen je velik iskorak kojim je napušten tradicionalni pristup zabrane prezentacije odvjetnika, te je isto dopušteno kao i u većini zemalja Europske unije te svijeta.

Sam Pravilnik sadrži prvenstveno općenite odredbe o odvjetničkim internetskim stranicama, te ostale odredbe formalne naravi, kojima se određuje načine postupanja, rokovi te prava i obveze sudionika u postupku odlučivanja o odvjetničkim internetskim stranicama. U vezi sa sadržajem odvjetničke internetske stranice Pravilnik ponajprije upućuje na odredbe Kodeksa odvjetničke etike, dok su posebice navedeni – dopušteni sadržaji (čl. 7 i čl. 8) te sadržaji koji nisu dopušteni (čl. 11).

Na prvi pogled čini se da IO HOK-a, odnosno povjerenstvo (povjerenik) koje za to ima ovlasti, ima i vrlo lak zadatak. Međutim to i nije baš tako. Tijekom godina postavila su se razna pitanja i ustanovila različita praksa prilikom odlučivanja o odvjetničkim internetskim stranicama. Što je sa sadržajima koji nisu ni dopušteni ni zabranjeni, odnosno je li dopušteno sve što nije zabranjeno? Na koji način se mogu tumačiti odredbe o fotografijama odnosno portretima odvjetnika? Jesu li dopuštene skupne fotografije i fotografije odvjetničkih ureda? Je li moguće navoditi i druge zaposlenike u odvjetničkim uredima osim odvjetnika i odvjetničkih vježbenika? Je li moguće korištenje skraćenica kao naziva odvjetničkih ureda? Jesu li dopuštene različite "pjesničke figure" ili cijeli tekst mora biti pravnički suhoparan i točan? Je li moguće navoditi suradnju s osobama i ustanovama drugih struka? Navedenim prijepornim pitanjima nema kraja.

U zadnje dvije godine pokušavao sam ujednačiti praksu te striktno postupati prema odredbama Pravilnika, kako za stranice za koje se tražilo odobrenje tako i za one koje su već odobrene, a za koje se smatralo da su suprotne Pravilniku. Naravno, to je značilo, ne dopustiti ništa što bi se moglo smatrati neprimjerenim te tražiti ispravke već odobrenih odvjetničkih internetskih stranica.

Sukladno takvom strogom stavu, prvobitno oduševljenje zbog same mogućnosti postavljanja odvjetničke internetske stranice zamijenilo je nezadovoljstvo, pa se postavilo pitanje potrebe njegove izmjene kao i točnijeg definiranja dopuštenog i nedopuštenog. Navedena inicijativa za izmjenom Pravilnika je dobrodošla jer će, nakon zauzimanja stajališta o prijepornim pitanjima, prestati potreba arbitrarnosti od strane jedne osobe. Protok od pet godina od donošenja Pravilnika, dovoljan je za njegovu izmjenu u smjeru poboljšanja odnosno pojednostavljenja postupka odobravanja predloženih odvjetničkih internetskih stranica.

Ovdje treba napomenuti da bi se na razini Komore trebalo razgovarati i o mogućnosti proširenja prezentacije na društvene mreže i druge medije koji dolaze, jer smo svjesni neprestanog tehnološkog napretka. Također postoji potreba da hrvatski odvjetnici, na najbolji i najbrži način, budu prezentirani u svim medijskim oblicima svim generacijama.

Ovo posebice navodim, jer su hrvatski odvjetnici, ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, te mogućnošću odvjetnika iz EU-a da obavljaju djelatnost u našoj zemlji upisom u HOK, izloženi sve većoj konkurenciji stranih odvjetnika čije matične zemlje imaju drugačija stajališta i propise u odnosu na prezentaciju/reklamiranje. Liberalizacija i otvaranje tržišta, naravno, pogoduju stranim i većim odvjetničkim uredima, te bi hrvatskim odvjetnicima trebalo omogućiti (u mjeri u kojoj je to moguće) ravnopravne pozicije.

Radno predsjedništvo
Godišnje skupštine HOK-a

Hrvatska odvjetnička komora održala je 5. srpnja 2014. godine redovnu Godišnju skupštinu na kojoj su sudjelovala 72 delegata, a tijekom rada Skupštine podnesena su detaljna izvješća o radu Komore.

Godišnja skupština HOK-a

Piše:
Nataša Barac

.....
izvršna urednica

Delegate, članove HOK-a i goste pozdravio je predsjednik Komore Robert Travaš koji je zatim u svom uvodnom govoru nabrojio brojne aktivnosti Komore kao i probleme s kojima se odvjetnici susreću u svom svakodnevnom radu.

HOK priprema novu internetsku stranicu, a počelo je i izdavanje novih odvjetničkih

iskaznica, koje će se odvjetnicima u roku od godinu dana besplatno napraviti, rekao je Travaš, dodajući da se vodi računa i o teškom financijskom stanju u društvu pa je Komora tako znatno smanjila troškove gdje god je to bilo moguće.

Komora je radila i na poboljšanju suradnje sa sudovima i tijelima vlasti, na sve je nacрте za-

kona dala svoje primjedbe, a nije zanemarena ni međunarodna aktivnost, kao ni suradnja s Udrugom odvjetničkih vježbenika.

Na Skupštini su podnesena detaljna izvješća o radu Komore. Predstavници na Skupštini dobili su i prihvatili izvješća glavnog tajnika, blagajnika, predsjednika Višeg disciplinskog suda, predsjednika Disciplinskog suda, Disciplinskog tužitelja, predsjednika Odvjetničke akademije HOK-a, te predsjednika Centra za mirenje HOK-a.

Iz izvješća glavnog tajnika HOK-a Ingrid Mohorovičić-Gjanković razvidno je kako je u razdoblju od 15. lipnja 2013. do 5. srpnja 2014. godine u Imenik odvjetnika upisano 266 osoba, dok je brisan 141 odvjetnik, tako da su s tim datumom u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore bila upisana 4472 odvjetnika, s time da su upisana 223 odvjetnička društva i 239 zajedničkih odvjetničkih ureda. Posebnu pažnju privukli su podaci iz podnesenih izvješća o besplatnoj pravnoj pomoći, jer odvjetnici već dugi niz godina pokazuju veliku socijalnu osjetljivost u vezi s materijalnim statusom svojih stranaka i polaze od teze da svakome mora biti omogućeno pravo na stručnu i pravodobnu pravnu pomoć. Tako je u razdoblju od 15. lipnja 2013. do 5. srpnja 2014. zaprimljeno 970 molbi za besplatnu pravnu pomoć, od toga 229 za uzdržavanje djece. Pozitivno je riješeno 600 slučajeva imenovanjem odvjetnika koji besplatno zastupaju stranku. Odbijeno je 314 molbi, a ostali predmeti su u fazi rješavanja.

Valja naglasiti da od 1. prosinca 2006. godine Komora osigurava besplatnu pravnu pomoć u svim predmetima uzdržavanja u kojima pravo na uzdržavanje ostvaruju malodobne osobe bez obzira na imovinske prilike roditelja. Komora također osigurava besplatnu pravnu pomoć azilantima i romskoj zajednici u četiri županije (Međimurskoj, Brodsko-posavskoj, Primorsko-goranskoj i Gradu Zagrebu) u ostvarivanju statusnih prava, bez obzira na imovinske prilike i unatoč činjenici da je na snagu stupio Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći.

Tijekom Skupštine podnesena su i izvješća o radu Višeg disciplinskog suda, Disciplinskog tužiteljstva, te Disciplinskog suda Hrvatske

Branko Hrvat, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske

“Uvijek je zadovoljstvo sudjelovati na ovom važnom događaju i prenijeti odvjetnicima dobre želje sudaca. Moja poruka je: poštuju se onako kako smo to činili do sada. Ne dozvolimo da standardi budu manji nego što su bili jučer”, rekao je, pozdravljajući nazočne, Branko Hrvat, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Uzvanici na Godišnjoj skupštini HOK-a

odvjetničke komore. Prema podacima iz izvještaja, Viši disciplinski sud u razdoblju od 15. lipnja 2013. do 5. lipnja 2014. zaprimio je 30 predmeta, dok je Disciplinsko tužiteljstvo u istom razdoblju zaprimilo 616 prijava, od čega je riješeno ukupno 279 prijava (od toga je 215 odbačeno; podignuta je optužnica u 57 slučajeva; Komisiji za troškovnike HOK-a ustupljeno je 6 predmeta; u jednom predmetu je obustavljen postupak, a u radu je još 337 predmeta.)

Disciplinski sud Hrvatske odvjetničke komore u izvještajnom je razdoblju primio u rad 105 novih predmeta, te donio 57 odluka. Od toga

je 11 ukora, 26 novčanih kazni, jedan bezuvjetni gubitak prava i jedan uvjetni gubitak prava i devet oslobađajućih presuda, a jedan je predmet vraćen Disciplinskom tužitelju; donesene su tri odbijajuće presude, pet je postupaka obustavljeno.

Izvješće o radu Odvjetničke akademije HOK-a podnio je predsjednik Akademije Mladen Sučević, a o djelovanju Centra za mirenje HOK-a govorio je predsjednik tog Centra Branimir Tuškan.

Nakon službenog dijela Skupštine, odvjetnici i njihovi gosti nastavili su ležernije druženje u restoranu "Okrugljak".

Dopredsjednici HOK-a Mladen Klasić i Maroje Matane i predsjednik HOK-a Robert Travaš

“Borba za neovisnost odvjetništva je stalna, a neovisnost odvjetništva jedina je garancija očuvanja prava naših građana”, kazao je u svom govoru predsjednik HOK-a Robert Travaš.

Robert Travaš, predsjednik HOK-a

Uzvanici na Godišnjoj skupštini

Za članove Radnog predsjedništva Godišnje skupštine bili su izabrani predsjednik HOK-a Robert Travaš, dopredsjednik HOK-a i predsjednik Odvjetničkog zbora Županije koprivničko-križevačke Mladen Klasić, dopredsjednik HOK-a Maroje Matana, predsjednik Odvjetničkog zbora Istre Anton Etinger i članica Upravnog odbora i Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije Zdenka Monterisi.

Dana 16. lipnja 2014. godine u Hrvatskoj odvjetničkoj komori održana je XXIII. redovna skupština Zaklade Zlatko Crnić, osnovane u znak sjećanja na prvog predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, koja već više od dva desetljeća stipendira najuspješnije studente prava, a od 1999. godine potpomaže i djecu Ljiljane Hvalec, sutkinje smrtno stradale u obavljanju sudačke dužnosti.

Redovna godišnja skupština Zaklade Zlatko Crnić

Skupštinom je predsjedao dr. sc. Danko Špoljarić, predsjednik Zakladnog vijeća, a u Radnom predsjedništvu bili su: mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, i mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske u miru i predsjednik Hrvatskog društva za građansko pravne znanosti i praksu. Za ovjerovitelje zapisnika predloženi su Josip Grubišić i Nikola Ramušćak, suci Općinskog građanskog suda u Zagrebu.

Nakon što je prihvaćen dnevni red, izvješće o radu Zakladnog vijeća podnijela je Dubravka Burcar, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, te istaknula da Zaklada već 23 godine djeluje uspješno usprkos financijskim poteškoćama podupiratelja i darovatelja Zaklade. Stipendiju Zaklade dobili su brojni studenti pravnih fakulteta u Hrvatskoj, koji su svi odreda bili studenti s prosječkom ocjena 5 ili nešto niže, ali ne niže od 4,8. To dokazuje, kazala je, da je Zaklada znala ocijeniti izvrsnost i poticati kulturu znanja i marljivost. Mnogi od stipendista danas su ugledni suci, odvjetnici ili znanstvenici.

Izvješće o radu Nadzornog odbora izložio je Darko Horvat, a iz Pregleda izvršenja financijskog plana za 2013. godinu proizlazi da su prihodi u toj godini veći od rashoda.

Skupština je jednoglasno prihvatila izvješća Zakladnog vijeća i Nadzornog odbora Zaklade za 2013./2014. godinu.

Nakon toga, budući da je Zakladnom vijeću i Nadzornom odboru istekao mandat, izabrano je novo Zakladno vijeće (dr. sc. Danko Špoljarić, mr. sc. Hrvoje Momčinović, Branko Hrvatin, Ivica Crnić, Snježana Bagić, Dubravka Burcar, mr. sc. Iris Gović Penić), te Nadzorni odbor (dr. sc. Marko Petrak, dr. sc. Tatjana Josipović, Darko Horvat). Tim je izborom, zapravo, samo potvr-

đen dosadašnji sastav Zakladnog vijeća i Nadzornog odbora.

Pozdravnim govorima nazočnima su se obratili i Branko Hrvatin, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, koji je u svom govoru istaknuo značaj Zaklade i podupiranje izvrsnih studenata kao zalag sviježlosti budućnosti pravne misli, ali i pravosuđa u cjelini, te Robert Travaš, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore, koji je u svom govoru podcrtao ulogu Hrvatske odvjetničke komore u osnivanju i dosadašnjem radu Zaklade, posebno istaknuvši da će se suradnja Komore i Zaklade i dalje uspješno nastaviti.

Nadam se, rekao je Travaš, da će što veći broj stipendista Zaklade svoju karijeru ostvariti u odvjetničkim redovima.

Nazočnim stipendistima Zaklade u akademskoj godini 2013./2014. podijeljena su zasvjedočenja, dok će ih ostali dobiti naknadno.

Rad Skupštine uljepšao je i koncert Zagrebačkog gudačkog kvarteta koji je izveo prva dva stavka iz koncerta br. 2 Aleksandra Borodina. Četiri mlada muzičara oplemenila su skupštinu svojim izuzetno dobrim i osjećajnim muziciranjem.

Susret je završio prigodnim domjenkom koji je pripremila Hrvatska odvjetnička komora.

Piše:

Darko Horvat

.....
poslovni tajnik
Hrvatske odvjetničke
komore

Zaklada Zlatko Crnić osnovana je kako bi se na taj način sačuvalo ime i ideje za koje se zalagao Zlatko Crnić.

Zlatko Crnić poginuo je u noći 29. rujna 1992. godine u prometnoj nesreći. U trenutku smrti bio je predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Krasile su ga velike sposobnosti: inteligencija, golemo stručno znanje, razboritost, čestitost, silna energija i poslovična radinost. Isticao se i kao pravni pisac, posebno u području radnog prava. Temeljne značajke njegova sudačkog, stvaralačkog i javnog rada bile su savjesnost, temeljitost i točnost.

Prvi Dan europskih odvjetnika te priprema Vodiča za odvjetnike koji se bave pranjem novca, bili su među glavnim temama sastanka Stalnog odbora CCBE-a održanog u lipnju 2014. godine u Bruxellesu.

CCBE: Prvi Dan europskih odvjetnika

Prvi Dan europskih odvjetnika trebao bi se održati 10. prosinca 2014. godine, a bit će posvećen zajedničkim vrijednostima odvjetnika, kao i važnoj ulozi koju odvjetnici imaju unutar

civilnog društva u promoviranju vladavine prava. Datum 10. prosinca za obilježavanje prvog Dana europskih odvjetnika nije izabran slučajno – to je i dan kada se već tradicionalno, još od 1950. godine, obilježava i Svjetski dan zaštite ljudskih prava.

Kad su ljudska prava ugrožena, podsjeća CCBE, slabi vjera građana u pravosudni sustav i vladavinu prava. Zadaća je odvjetnika u društvu da brani vladavinu prava, a ključne komponente te uloge su zaštita podataka o klijentima i čuvanje odvjetničke tajne.

Članovi Stalnog odbora CCBE-a na svom su sastanku u Bruxellesu, na kojem je Hrvatsku odvjetničku komoru predstavljao Ranko Pelicarić, izglasali objavljivanje vodiča koji bi odvjetničkim komorama trebao pomoći u

pripremi Dana europskih odvjetnika.

Tamo su članovi Stalnog odbora odobrili osnivanje Zaklade europskih odvjetnika čije će sjedište biti u Den Haagu. Glavni cilj zaklade bit će primjena projekata vezanih uz pitanja pravde u Europi, uključujući i projekte za zaštitu ljudskih prava i vladavinu prava. CCBE u suradnji s International Bar Association i American Bar Association priprema vodič čija je tema “nedobrovoljno” sudjelovanje odvjetnika u pranju novca. Prvi nacrt tog vodiča predstavljen je na sastanku u Bruxellesu, a konačni tekst trebao bi biti odobren na sastanku Stalnog odbora u rujnu u Milanu.

Tajništvo CCBE-a izvijestilo je i o nedavnim kontaktima s Nacionalnom odvjetničkom komorom Ukrajine (UNBA) i s Europskom komisijom, vezanima uz suradnju i moguću pomoć ukrajinskim kolegama. CCBE očekuje da će Ukrajinska odvjetnička komora uskoro predati prijavu za status promatrača u CCBE-u.

Pišu:

Ranko Pelicarić

odvjetnik iz Zagreba

i

Nataša Barac

izvršna urednica

Pravo na objavu ispravka i odgovora

kao oblici popravljavanja neimovinske štete prčinjene objavom (dez)informacija u medijima

1. Uvod

U tuzemnom pravnom poretku postoje tri osnovna oblika popravljavanja prčinjene štete: naturalna restitucija, naknada štete i satisfakcija¹. Kod popravljavanja neimovinske štete prčinjene publiciranjem spornih (dez)informacija u medijima, naturalna restitucija, *restitutio in integrum*, naravno, nije moguća. A i taj je oblik popravljavanja štete u našoj pravnoj i sudskoj praksi rijetka iznimka, iako je to po općim pravilima obveznog prava obvezan i primaran oblik popravljavanja štete². Dakle, kao oblici popravljavanja neimovinske štete prčinjene objavom spornih (dez)informacija u medijima preostaju: novčana satisfakcija kao oblik popravljavanja neimovinske štete isplatom odgovarajućeg novčanog iznosa, pravične novčane naknade³, *bolnine*⁴, i moralna⁵, nematerijalna ili nenovčana satisfakcija koju odgovorna osoba oštećeniku može pružiti u više oblika.

Zakon o medijima⁶ propisuje da se nematerijalna šteta u pravilu naknađuje objavljivanjem ispravka informacije i isprikom nakladnika, te isplatom naknade sukladno općim propisima obveznog prava⁷. Naposljetku, u kontekstu oblika popravljavanja neimovinske štete prčinjene objavom (dez)informacija u medijima, u obzir treba uzeti zakonsku odredbu koja propisuje da se kod utvrđivanja odgovornosti za naknadu štete primjenjuju propisi o obveznim odnosima⁸. Navedena odredba omogućuje popravljavanje neimovinske štete i nekim oblicima popravljavanja anticipiranim u ZOO-u, poput zahtjeva da se prestane s povredom prava osobnosti⁹, objavljivanja presude, povlačenja izjave kojom je povreda učinjena ili obvezivanja odgovorne osobe na neku inu činidbu kojom se može ostvariti svrha koja se postiže pravičnom novčanom naknadom¹⁰. Dakle, iz stilizacije je navedene odredbe bjelodano, jer nije normirana u formi *numerus clausus*, da je ZOO-om oštećenicima ostavljena mogućnost i opcija da od parničnog suda zatraže pravozaštitu u vidu nalaganja odgovornoj osobi bilo koje činidbe kojom se oštećeniku pruža nenovčana satisfakcija, odnosno prčinjena neimovinska šteta sanira u nenovčanom obliku.

U predmetnom ćemo se radu fokusirati na dva oblika popravljavanja neimovinske štete anticipirana Zakonom o medijima. U manjem dijelu, iz razloga koji će u nastavku biti razvidni, pravom na odgovor na objavljene (dez)informacije, a u pretežnom dijelu pravom na objavu ispravka objavljenih (dez)informacija, odnosno isprike, u slučajevima u kojima objava ispravka nije moguća.

Piše:

Damir Jelušić

odvjetnik iz Rijeke

1 Vedriš, Martin, Klarić, Petar, *Gradansko pravo, Narodne novine*, 1998., str. 584.

2 Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08 i 125/11), čl. 1085., dalje ZOO, tako i Vedriš, Klarić, op. cit., str. 585.

3 ZOO, čl. 1100.

4 Vedriš, Klarić, op. cit., str. 592. Tako i Crnić, Ivica, *Naknada nematerijalne štete – neka pitanja*, Godišnjak 9, tiskan u povodu 17. savjetovanja *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, Opatija, studeni 2002., str. 2.

5 *ibid.*, str. 591

6 Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11 i 81/13), dalje ZM

7 ZM, čl. 22/1.

8 *ibid.*, čl. 21/3.

9 ZOO, čl. 1048.

10 *ibid.*, čl. 1099., pogledati i odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III-1588/2000

2. Oblici popravljaja neimovinske štete normirani zakonom o medijima

2.1. Pravo na odgovor na objavljenu (dez)informaciju

Zakon propisuje pravo zainteresirane fizičke ili pravne osobe na podnošenje zahtjeva glavnom uredniku da besplatno objavi njezin odgovor na objavljenu informaciju u kojoj je spomenuto njezino ime, odnosno naziv, ili je na neki drugi način s njom u izravnoj vezi, s tim da se odgovorom smatra tekst ili poruka istovjetne prirode i duljine kao i objavljena informacija, a u odgovoru se navodima pogodnim za dokazivanje poriču u biti ili bitno nadopunjuju sporni navodi o činjenicama i podacima u objavljenoj informaciji¹¹. Glavni urednik medija odgovor mora objaviti bez izmjena ili dopuna, izuzev pravopisnih ispravaka, a od autora prije objave ima pravo zatražiti skraćivanje odgovora¹². Na institut prava na objavu odgovora primjenjuju se zakonska pravila propisana za pravo na objavu ispravka, glavni urednik može odbiti objavu sadržajno jednakog odgovora nakon što je odgovor već jedanput objavio. Ako su, prema njegovu mišljenju, samo neki podaci ili tvrdnje netočni ili nepodobni za dokazivanje, glavni urednik ne smije odbiti objavu bez prethodnog poziva podnositelju zahtjeva za odgovor da te podatke i tvrdnje izuzme iz odgovora¹³. Predzadnje, Zakon propisuje da se u postupku sudske zaštite u pogledu ostvarivanja prava na odgovor, na odgovarajući način primjenjuju zakonske odredbe koje se odnose na postupak ostvarivanja prava na ispravak.

U jednom drugom radu založili smo se za eliminaciju tog medijskopavnog instituta iz Zakona¹⁴. Tek lapidarno i lakonski, radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja, sumirajući razloge zbog kojih smo institute prava na odgovor i prava na tužbu radi objave odgovora kolokvijalno nazvali *normativnim mrtvacima*, ističemo da navedeni instituti nisu zaživjeli u

praksi jednostavno zato jer oštećenici posezanjem za institutom prava na objavu ispravka ili isprike u slučajevima kad ispravak nije moguć, mogu ostvariti identični stupanj pravne zaštite koji mogu postići institutom prava na odgovor na objavljene (dez)informacije, što je esencijalni razlog zbog kojeg potonji nije zaživio u pravnoj praksi, posljedično čemu ne vidimo nijedan objektivan, opravdan i/ili razuman razlog za njegovu daljnju normativnu egzistenciju, osim, dakako, u slučaju eventualnog drukčijeg supstancijalnog, odnosno kvalitativnog normativnog uređenja tog medijskopavnog instituta. Konačno, u bazi smo judikature¹⁵ Vrhovnog suda uspjeli pronaći samo jednu presudu donesenu u parnici koja se vodila radi objave odgovora na objavljene (dez)informacije čiji relevantan fragment nastavno citiramo: ... U ovom predmetu je riječ o zahtjevu tužitelja za sudsku zaštitu u pogledu ostvarivanja prava na odgovor na objavljenu informaciju na temelju odredaba čl. 56. do 58. Zakona o medijima (Narodne novine, broj 59/04 – dalje: ZM). Odgovor se odnosi na informaciju objavljenu u Večernjem listu od 22. listopada 2005. u rubrici "Obzor" pod naslovom "Djeca nacionalista u pohodu na vlast". Nižestupanjski sudovi temelje odluku na stajalištu da je u informaciji izraženo vlastito mišljenje autora članka o kronologiji događanja vezanih za transformaciju jedne političke stranke i događaja na političkoj sceni, a da tužitelj nerazmjernim i neusporedivo dužim navodima upućuje na loš tretman u glasilu, polemizira o radu predsjednika stranke i njegovim aktivnostima, odnosno traži ispravak koji se ne odnosi na informaciju na koju se poziva, a koje okolnosti u smislu čl. 42. ZM-a ekskulpiraju glavnog urednika od dužnosti objave ispravka. Pri tome se sudovi pozivaju na odredbe čl. 42. st. 4. toč. 5., 6. i 9. ZM-a. Odredbama čl. 56. do 58. ZM-a uređeno je pravo na odgovor na objavljenu informaciju, a odredbom čl. 57. st. 3. ZM-a propisano je da se na odgovor primjenjuju odredbe čl. 42. tog Zakona. U smislu odredaba čl. 42. st. 4. toč. 5., 6. i 9. ZM-a, glavni urednik nije dužan objaviti odgovor na informaciju ako je traženi ispravak nerazmjerno duži od informacije u kojoj su navodi radi kojih se ispravak

11 ZM., čl. 56.

12 ibid., čl. 57/1. i 2.

13 ibid., čl. 57/3. – 5.

14 Jelušić, Damir, *Pravna promišljanja o nužnosti noveliranja Zakona o medijima*, Hrvatska pravna revija, broj 02 za 2014.; *Pravna promišljanja o nužnosti noveliranja Zakona o medijima*, *Odvjetnik*, broj 01-02 za 2014., i *Neophodnost noveliranja Zakona o medijima*, *Pravo i porezi* broj 5 za 2014.

15 www.vsrh.hr

traži, odnosno od dijela informacije na koji se neposredno odnosi, osim ako se ispravak odnosi na klevetničke ili uvredljive navode, ako bi objavljivanje ispravaka prouzročilo odgovornost nakladnika za štetu i ako se radi o znanstvenoj ili umjetničkoj kritici, izuzev ispravaka netočnih podataka i uvredljivih navoda. U postupku pred nižestupanjskim sudovima utvrđeno je da se tužitelj u spornom tekstu spominje u tri navrata i to kako slijedi: "Tako je transformacija HSP-a počela prije 12 godina sukobom D. P. i Đ.", zatim "S priznanjem hrvatske države nastupa nova faza u kojoj P. zalaganje za ekstremni odnos prema vlasti i inzistiranje na vojnom ustroju stranke nije moglo opstati", te "U HSP-u smatraju da ih danas ne bi bilo da je P. pobijedio Đ. Stranka bi, kažu, izgorjela u osobnim sukobima". Imajući to na umu, pravilna je ocjena nižestupanjskih sudova da je u konkretnom slučaju odgovor tužitelja, koji je predmet zahtjeva, nerazmjerno duži od dijela informacije na koji se neposredno odnosi, a nije riječ o odgovoru na klevetničke i uvredljive navode. Već zbog tog razloga ispunjeni su uvjeti za odbijanje objave predmetnog odgovora na objavljenu informaciju, jer u smislu navedene zakonske odredbe čl. 42. st. 4. toč. 5. u vezi s čl. 57. st. 3. ZM-a, glavni urednik to nije bio dužan učiniti. Zbog toga nije potrebno razmotriti i ostale razloge nižestupanjskih sudova kad je ispunjen jedan od navedenih zakonskih razloga iz čl. 42. st. 4. ZM-a za odbijanje glavnog urednika za objavu odgovora na objavljenu informaciju. Revident u reviziji opširno citira razne medijske informacije, izjave nekih dužnosnika i međunarodnih organizacija, a također se poziva na ponašanje tuženika u nekom drugom postupku u kojem je tužitelj pokrenuo ovršni postupak. Takvi navodi nisu od značaja u ovom sporu, pa tako ni od utjecaja na pravilnost naprijed navedene ocjene i primjenu odredbe čl. 42. st. 4. toč. 5. ZM-a u vezi s čl. 56. do 58. ZM-a¹⁶...

2.2. Pravo na ispravak objavljene (dez)informacije, odnosno isprike, u slučajevima u kojima ispravak nije moguć
Zakonskom je odredbom propisano da se nematerijalna šteta u pravilu naknađuje objav-

ljivanjem ispravka informacije i isprikom nakladnika, te isplatom naknade sukladno općim propisima obveznog prava¹⁷. Prema našem pravnom shvaćanju, takvom normativnom stilizacijom zakonodavac je primat dao nenovčanim oblicima naknade neimovinske štete, objavi ispravka, odnosno isprike kad ispravak nije moguć, pred isplatom novčane naknade kao novčanim oblikom sanacije štete, odnosno pružanja satisfakcije oštećeniku. Identično je pravno shvaćanje deklarirao Vrhovni sud u jednom svom rješenju: ... Prema odredbi čl. 22. st. 1. ZM-a, nematerijalna šteta u pravilu se naknađuje objavljivanjem ispravka informacije i isprikom nakladnika, te isplatom naknade sukladno općim propisima obveznog prava. Prema odredbi čl. 22. st. 2. ZM-a, pravo na tužbu za naknadu nematerijalne štete, sukladno općim propisima obveznog prava, ima osoba koja je prethodno zatražila od nakladnika objavljivanje ispravka sporne informacije te isprike nakladnika kada ispravak nije moguć. Dakle, prije svega može se uočiti da objava ispravka i isprike u smislu čl. 22. st. 1. ZM-a predstavlja jedan od vidova naknade štete pretrpljene objavljenom informacijom. Naknada štete isplatom u novcu, u skladu s općim propisima, dolazi u obzir ako objava ispravka ili isprike ne bi predstavljala dovoljnu naknadu, odnosno ne bi bila odgovarajuća šteti pretrpljenoj objavom informacije. Iz toga očito proizlazi smisao propisivanja traženja ispravka ili isprike kao procesne pretpostavke za podnošenje tužbe za naknadu štete sukladno općim propisima obveznog prava (isplatom naknade u novcu), a taj je da se najprije pokuša objavom ispravka ili isprike otkloniti pretrpljenu štetu, dakle, da to predstavlja odgovarajuću naknadu pretrpljenoj nematerijalnoj šteti u cilju izbjegavanja daljnjeg nepotrebnog angažiranja pravosudnih institucija¹⁸...

Nadalje, Zakon propisuje da svatko ima pravo od glavnog urednika zahtijevati da bez naknade objavi ispravak objavljene informacije kojom su bila povrijeđena njegova prava ili interesi, te da pravo na ispravak imaju i pravne osobe, te druge organizacije i tijela, ako su informacijom bila povrijeđena njihova prava i

¹⁷ ZM, čl. 22/1.

¹⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 322/2009-2

¹⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 389/2008-2

interesi, a svrha ispravka je ispravljanje netočne ili nepotpune informacije¹⁹. Za primijetiti je, prvo u kontekstu navedene odredbe, da je posrijedi nepotrebno i posvema suvišno dvostruko normiranje, jer uporaba termina *svatko* podrazumijeva sve pravne subjekte, ali po našem shvaćanju i oblike udruživanja koji nemaju pravnu osobnost, ali mogu imati *jus standi in judicio*²⁰, pa je dio kojim je propisano da pravo na ispravak imaju i pravne osobe te druge organizacije i tijela, potpuno izlišan i suvišan, jer *svatko* znači – *svatko*.

Drugo, pravo na ispravak ima samo onaj pravni subjekt kojem su publiciranjem medijskih (dez)informacija doista povrijeđeni prava i/ili interesi, što se, naravno, činjenično i pravno, utvrđuje od slučaja do slučaja. Citiramo relevantan fragment presude Vrhovnog suda u kojoj je deklarirano pravno shvaćanje o tom pravnom pitanju: ... *Smatrajući da tužitelj nije dokazao osnovanost svoga tužbenog zahtjeva, nižestupanjski su sudovi odbili tužbeni zahtjev, a time su materijalno pravo pravilno primijenili. Prema odredbi čl. 40. st. 1. Zakona o medijima, svatko ima pravo od glavnog urednika zahtijevati da bez naknade objavi ispravak objavljene informacije kojom su bila povrijeđena njegova prava ili interesi, a pravo na ispravak imaju i pravne osobe i druge organizacije i tijela, ako su informacijom bila povrijeđena njihova prava i interesi. U smislu iste zakonske odredbe, svrha ispravka je ispravljanje netočne ili nepotpune informacije. U konkretnom slučaju nisu ispunjene pretpostavke za primjenu navedene zakonske odredbe, jer objavljenom informacijom nisu bila povrijeđena tužiteljeva prava ili interesi. Prema odredbi st. 7. istoga članka, ako je osoba na koju se odnosi informacija umrla, pravo na objavljivanje ispravka i pravo odgovora imaju njezina djeca, posvojenici, braćni drug, roditelji, posvojitelji, braća i sestre, ili pravna osoba, ako se informacija odnosi na djelatnost pokojnika u vezi s tom pravnom osobom. U ovom slučaju objavljena informacija nije se odnosila ni na tužiteljevog oca pok. S. P., jer se objavlje-*

*nom informacijom ne govori ništa ni o njemu, pa nije ostvarena pretpostavka niti za primjenu te zakonske odredbe. Okolnost što je tužitelj otac poticao izgradnju zagrebačke sinagoge ne daje tužitelju pravo na objavu ispravka predmetne objavljene informacije, jer objavljenom informacijom nisu povrijeđena prava ili interesi tužitelja ili njegovog oca, budući da se u predmetnom članku ne govori o njima*²¹ ...

Treće, posrijedi je, na zakonskoj razini, razrađivanje ustavne odredbe prema kojoj se svakome kome je javnom viješću povrijeđeno Ustavom i Zakonom utvrđeno pravo, jamči pravo na ispravak²². Nastavno, objava se ispravka od glavnog urednika može zahtijevati u roku od 30 dana od objave informacije²³. Posrijedi je objektivan i prekluzivan rok, pa ako je tužba podnijeta nakon proteka roka, parnični sud je treba odbaciti kao nedopuštenu još u fazi njezina prethodnog ispitivanja²⁴. Nažalost, umjesto toga, sudovi u slučajevima nepodnošenja zahtjeva u zakonskom roku nerijetko presudom odbijaju ili odbacuju tužbeni zahtjev. Prema našem procesnopravnom shvaćanju, takvo je postupanje nezakonito, jer se presudom meritorno odlučuje o glavnoj stvari i sporednim zahtjevima, a da bi se moglo meritorno odlučiti o glavnoj stvari i sporednim zahtjevima, oni prethodno moraju biti raspravljeni, a to kod nepodnošenja zahtjeva za objavu ispravka u roku nije slučaj, jer do raspravljanja o glavnoj stvari niti ne dolazi. Osim objektivan i prekluzivan, navedeni rok je i procesni rok koji se računa na dane, pa počinje teći prvog dana nakon objave (dez)informacija u medijima²⁵. Zahtjev za ispravak podnosi se glavnom uredniku u pisanoj formi, podnositelj ga mora obrazložiti i potpisati, te mora sadržavati sve potrebne podatke o podnositelju i njegovoj adresi²⁶. S obzirom na krajnju jasnoću te odredbe, prema kojoj je pisani oblik zahtjeva *conditio sine qua non*, u pravnoj se praksi za njegovu pravovalja-

19 ZM, čl. 40/1. i 2.

20 Zakon o parničnom postupku (NN 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst i 25/13), dalje ZPP, čl. 77/3.

21 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 616/2008-2

22 Ustav Republike Hrvatske (NN 85/10 – pročišćeni tekst i 5/14), čl. 38/5., pogledati odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske poslovnog broja Rev 1533/2009-2

23 ZM, čl. 40/2.

24 ZPP, čl. 282. Tako i Općinski sud u Rijeci, P-733/2013 i P-738/13, i Županijski sud u Rijeci, Gž-3431/2013

25 ZPP, čl. 112/1.

26 ZM, čl. 40/3.

nost rijetko javlja pitanje (ne)pravovaljanosti usmenog zahtjeva za objavom ispravka spornih (dez)informacija, a kad se i pojavi, biva riješeno u skladu s jasnoćom navedene odredbe. Primjerice: ... *U odnosu na tvrdnju tužiteljice iznesenu tijekom postupka, kao i u žalbi, da se usmenim putem obratila zahtjevom radi ispravka sporne informacije novinarki A. D., i da je time ispunjena procesna pretpostavka u smislu navedene odredbe, navodi se da se usmeno obraćanje novinarki ne može smatrati obraćanjem zahtjevom nakladniku radi objavljivanja ispravka sporne informacije, odnosno isprike nakladnika kada ispravak nije moguć, a kako je to propisano odredbom članka 22. stavkom 2. ZM-a. Međutim, u situaciji kada tužiteljica nije ostvarila pravo na podnošenje tužbe radi naknade nematerijalne štete, nije bilo mjesta da prvostupanjski sud meritorno i odbijajućom presudom odluči o tužbenom zahtjevu, već je tužbu tužiteljice trebalo odbaciti kao nedopuštenu*²⁷...

Drugi je formalnopravni uvjet za pravovaljanost zahtjeva taj da on mora biti potpisan od podnositelja. Dakle, ako podnositelj zahtjev nije potpisao, ili je zahtjev potpisan od neovlaštene osobe, glavni ga urednik nije obavezan objaviti. Primjerice: ... *S obzirom na utvrđeno činjenično stanje, ovaj revizijski sud prihvaća ocjenu sudova nižega stupnja da glavni urednik tuženika nije bio dužan objaviti zatraženi ispravak informacije s obzirom na to da je zahtjev potpisao punomoćnik tužitelja koji uz zatraženi ispravak informacije nije priložio valjanu punomoć za zastupanje koju mu je izdao tužitelj (čl. 308. i 313. Zakona o obveznim odnosima – "Narodne novine", broj 35/05). Pri tome su sudovi nižeg stupnja pravilno ocijenili da glavni urednik tuženika nije bio dužan ispitivati je li tužitelj izdao punomoć svom punomoćniku, jer u tom slučaju ne bi bilo opravdano očekivati da ispravak bude učinjen na način i u rokovima prema odredbi čl. 42. ZM-a, što je i smisao odredbe čl. 42. st. 4. ZM-a, iz koje proizlazi da glavni urednik nije dužan objaviti ispravak ako ga nije potpisao podnositelj. Kako odvjetnik V. M. nije uz zahtjev za objavu ispravka priložio punomoć, pravilno su sudovi ocijenili da je ispravak zatra-*

*žen od neovlaštene osobe pa da ga glavni urednik nije bio dužan objaviti (čl. 42. st. 4. odjeljak 4. ZM-a). Stoga su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili tužbeni zahtjev*²⁸ ...

Nadalje, zakon propisuje da se pod pojmom ispravak ne misli samo na ispravak u užem smislu, odnosno ispravljanje pogrešnih tvrdnji ili netočnih navoda u objavljenim (dez)informacijama, već i na iznošenje činjenica i okolnosti kojima povrijeđeni pobija, ili s namjerom pobijanja bitno dopunjuje navode u objavljenom tekstu, kao i da znanstvena ili umjetnička kritika ne daje pravo na ispravak, osim ako se u njima ne ispravljaju netočni ili uvredljivi navodi²⁹. Primjer iz judikature: ... *S pravom revident ukazuje da je drugostupanjska presuda rezultat pogrešne primjene materijalnog prava. To iz razloga što zatraženi ispravak u pretežitom dijelu sadrži tekst koji se odnosi na informaciju i kojim se pobijaju navodi izneseni u objavljenoj informaciji. Odredba čl. 40. st. 4. ZM-a propisuje da se pod pojmom ispravak misli ne samo na ispravak u užem smislu, odnosno ispravljanje pogrešnih tvrdnji ili netočnih navoda u objavljenoj informaciji, već i na iznošenje činjenica i okolnosti kojima povrijeđeni pobija ili s namjerom pobijanja bitno dopunjuje navode u objavljenom tekstu. U skladu s tom zakonskom odredbom, tužitelj je u traženom ispravku detaljno obrazložio zahtjev za ispravak i naveo razloge koji pobijaju netočne informacije objavljene u spornom članku, pri čemu je navođenjem svojih javnih funkcija dao osvrt na objavljenu informaciju. Međutim, to ne oslobađa tuženika kao glavnog urednika V. l. dužnosti da objavi ispravak, jer se radi o relativno neznatnom dijelu teksta koji i u tom dijelu sadrži podatke kojima se pobijaju navodi izneseni u informaciji. Kako su, dakle, u zatraženom ispravku u pretežitom dijelu navedene činjenice i okolnosti u svezi s navodima o informaciji, to iz razloga predviđenog odredbom čl. 42. st. 4. alineja 2. Zakona o medijima tuženik nije mogao biti oslobođen dužnosti objaviti ispravak*³⁰...

Međutim, relevantna judikatura zauzela je i jasno pravno shvaćanje da ispravak ne može

28 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1016/2009-2, tako i Rev 551/2009-2

29 ZM, čl. 40/4. i 5.

30 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1075/2009-2

27 Županijski sud u Splitu, Gžns-9/09

prerasti u komentar: ... *Međutim, pravilno je drugostupanjski sud ocijenio da objavljivanjem predmetnog zahtjeva za ispravak ne bi bila ostvarena svrha ispravka iz čl. 40. st. 1. u vezi sa st. 4. Zakona o medijima. Naime, iako se ispravak ne mora odnositi samo na ispravljavanje pogrešnih ili netočnih tvrdnji u objavljenoj informaciji, već i na iznošenje činjenica i okolnosti kojima se pobija ili s namjerom pobijanja bitno dopunjuju navodi u objavljenom tekstu, u ovom slučaju traženi ispravak zapravo prelazi u komentar kojim se, uz ostalo, iznose stavovi tužitelja o zlouporabi medija, a što doista prelazi svrhu ispravka*³¹...

Konačno, propisano je da se ne može zahtijevati ispravak ako je medij do dana podnošenja zahtjeva za ispravak već sam objavio ispravak iste informacije, kao i da, ako je osoba na koju se odnosi informacija umrla, pravo na objavljivanje ispravka i pravo odgovora imaju njezina djeca, posvojenici, bračni drug, roditelji, posvojitelji, braća i sestre, ili pravna osoba ako se informacija odnosi na djelatnost pokojnika u vezi s tom pravnom osobom³². U pogledu modaliteta objave ispravka, Zakon normira da se ispravak mora objaviti bez promjena i dopuna na istom ili istovrijednom mjestu programskog prostora, i na isti ili istovrijedan način na koji je bila objavljena informacija na koju se ispravak odnosi, da ispravak ne smije biti nerazmjerno dulji od informacije odnosno od dijela informacije na koji se odnosi, da se u izmijenjenom obliku može objaviti samo ako na to pristane podnositelj zahtjeva, da se mora objaviti na način da je iz naslova vidljivo da se radi o ispravku, te konačno, da se bez suglasnosti podnositelja zahtjeva ne smije objaviti među reagiranjima ili pismima čitatelja odnosno gledatelja ili slušatelja³³.

U sljedećem dijelu ovog rada bavit ćemo se problemom beziznimnog neobjavljivanja ispravaka na naprijed propisani način, posebice protivno kogentnopravnoj zakonskoj odredbi koja *expressis verbis* zabranjuje objavu u rubrikama koje se zovu *reagiranja, pisma čitatelja, ispravci* ili slično, a u ovom ćemo dijelu rada apostrofirati činjenicu da su u pravnoj

praksi česti slučajevi ispravaka koji su nerazmjerno dulji od (dez)informacija koje se njima ispravljaju. Primjerice: ... *U smislu odredaba čl. 42. st. 4. toč. 5., 6. i 9. ZM-a, glavni urednik nije dužan objaviti odgovor na informaciju ako je traženi ispravak nerazmjerno duži od informacije u kojoj su navodi radi kojih se ispravak traži, odnosno od dijela informacije na koji se neposredno odnosi, osim ako se ispravak odnosi na klevetničke ili uvredljive navode, ako bi objavljivanje ispravaka prouzročilo odgovornost nakladnika za štetu i ako se radi o znanstvenoj ili umjetničkoj kritici, izuzev ispravaka netočnih podataka i uvredljivih navoda. U postupku pred nižestupanjskim sudovima utvrđeno je da se tužitelj u spornom tekstu spominje u tri navrata i to kako slijedi: "Iako je transformacija HSP-a počela prije 12 godina sukobom D. P. i Đ.", zatim "S priznanjem hrvatske države nastupa nova faza u kojoj P. zalaganje za ekstremni odnos prema vlasti i inzistiranje na vojnom ustroju stranke nije moglo opstati", te "U HSP-u smatraju da ih danas ne bi bilo da je P. pobijedio Đ. Stranka bi, kažu, izgorjela u osobnim sukobima". Imajući to na umu, pravilna je ocjena nižestupanjskih sudova da je u konkretnom slučaju odgovor tužitelja koji je predmet zahtjeva, nerazmjerno duži od dijela informacije na koji se neposredno odnosi, a nije riječ o odgovoru na klevetničke i uvredljive navode. Već zbog tog razloga ispunjeni su uvjeti za odbijanje objave predmetnog odgovora na objavljenu informaciju, jer u smislu navedene zakonske odredbe čl. 42. st. 4. toč. 5., u vezi s čl. 57. st. 3³⁴ ...*

Dalje, u programima radija i televizije ispravak se daje u pisanom obliku i objavljuje čitanjem u istom programu i terminu u kojem je objavljena informacija na koju se ispravak odnosi, ili u istoj vrsti programa istovjetne gledanosti, a u elektroničkim publikacijama ispravak i informacija na koju se odnosi moraju se označiti i povezati linkom³⁵. U kontekstu navedene odredbe, prvo, skrećemo pažnju na činjenicu da je materija ispravka u televizijskim i radijskim programima na podzakonskoj razini razrađena *Pravilima za ostvarivanje prava na*

31 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 65/2008-2

32 ZM, čl. 40/6. i 7.

33 ZM, čl. 41/1.

34 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 349/2008-2, tako i Rev 330/2005-2

35 ZM, čl. 41/2. i 4.

ispravak u programima radija i televizije³⁶, i drugo, smatramo da bi tuđicu *link* trebalo supstituirati riječju poveznica.

Konačno, Zakon tražitelja ispravka obvezuje na jasno navođenje informacije, odnosno podatka, na koju se ispravak odnosi i datuma njezine objave³⁷. U pogledu obveza glavnog urednika u kontekstu (ne)objave ispravka, on ga, prvo, mora objaviti u prvom izdanju, a ako stigne prekasno, u drugom izdanju, odnosno programskom sadržaju medija, nakon primitka ispravka, dok u vrijeme izborne kampanje ispravak mora biti objavljen u prvom izdanju, odnosno programskom sadržaju medija, nakon primitka ispravka³⁸. Drugo, zabranjeno mu je zajedno s ispravkom u istom izdanju odnosno programskom sadržaju medija objaviti i komentar tog ispravka ili odgovor na ispravak, s tim da se na komentar ispravka ili odgovora na ispravak primjenjuju zakonske odredbe o pravu na ispravak³⁹. Treće, kogentnopravna zakonska odredba obvezuje glavnog urednika na objavu ispravka, osim u slučaju 11 taksativno normiranih iznimaka, od kojih smo neke već spomenuli. Prvo, ako se traženi ispravak ne odnosi na informaciju na koju se poziva zainteresirana osoba. Drugo, ako u traženom ispravku nisu navedene činjenice ni okolnosti u vezi s navodima o informaciji. Potom, treće, ako bi objava ispravka bila u suprotnosti sa zakonom i dobrim običajima. Primjerice, u judikaturi je zauzeto pravno shvaćanje po kojem glavni urednik nije dužan objaviti ispravak ako ga tražitelj u istom vrijeđa: ... *Tako definiran pojam ispravka ne podrazumijeva međutim vrijeđanje i iznošenje vrijednosnih sudova o osobi glavnog urednika novina u kojima je članak objavljen. Prema odredbi čl. 40. st. 1. Zakona o medijima "svrha ispravka je ispravljanje netočne ili nepotpune informacije". Tužitelj je mogao u ispravljanju netočne ili nepotpune informacije iznositi činjenice i okolnosti kojima pobija, ili s namjerom pobijanja bitno dopunjuje navode u objavljenom*

tekstu. Svrha dijela teksta ispravka u kojem se navodi da tuženik svjesno iznosi laži i manipulacije, da njegov lik i djelo nema koristi prepustiti njegovoj savjesti, već nadležnom pravosudnom tijelu, sudu čitatelja i vlasniku tjednika Varaždinskih vijesti, ne predstavlja ispravljanje netočne ili nepotpune informacije, pa ni iznošenje činjenica i okolnosti kojima povrijeđeni pobija ili s namjerom pobijanja bitno dopunjuje navode u objavljenom tekstu u smislu odredbe čl. 40. st. 4. Zakona o medijima, već se tim navodima i prema ocjeni ovog suda vrijeđa tuženik te o njemu iznose vrijednosni sudovi⁴⁰... Četvrto, ako zahtjev za objavu ispravka nije potpisao podnositelj zahtjeva, odnosno ovlaštena osoba državnog tijela ili pravne osobe. Zatim, peto, ako je traženi ispravak nerazmjerno duži od informacije u kojoj su navodi radi kojih se ispravak traži odnosno od dijela informacije na koji se neposredno odnosi, osim ako se ispravak odnosi na klevetničke ili uvredljive navode. Šesto, ako bi objavljivanje ispravaka prouzročilo odgovornost nakladnika za štetu. Primjer iz judikature: ... *Prema odredbi čl. 42. st. 4. podstavak 6. istog Zakona, glavni urednik dužan je objaviti ispravak, izuzev ako bi objavljivanje ispravka prouzročilo odgovornost nakladnika za štetu. U ovom slučaju predmetna informacija objavljena je u javnom interesu i u dobroj vjeri, a kako ispravak u dijelu koji se odnosi na J. A. sadrži uvredljivi sadržaj, tuženica nije bila dužna objaviti ispravak objavljene informacije, jer bi se izložila odštetnoj odgovornosti⁴¹...* Sedmo, ako je ispravak napisan na jeziku koji nije istovjetan jeziku na kojem je objavljena osporavana informacija. Osmo, ako je zahtjev za ispravak informacije podnesen nepravovremeno. Deveto, ako je riječ o znanstvenoj ili umjetničkoj kritici, izuzev ispravaka netočnih podataka ili uvredljivih navoda. Predzadnje, deseto, ako je druga ovlaštena osoba na istu informaciju ranije podnijela ispravak istog sadržaja. Konačno, jedanaesto, ako je zahtjev za objavu ispravka istog sadržaja kao i zahtjev za ispravak u povodu kojeg se vodi spor pred sudom zbog

36 Pravila za ostvarivanje prava na ispravak u programima radija i televizije (NN, 139/04)

37 ZM, čl. 42/1.

38 *ibid.*, čl. 42/2.

39 *ibid.*, čl. 42/3.

40 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 617/2006-2

41 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1703/2009-2, tako i Rev 2665/1998-2 i Rev 1088/2001-2

odbijanja ili neodgovarajućeg načina objave ispravka⁴².

Predzadnje u ovom kontekstu, Zakon obvezuje glavnog urednika da, u slučaju egzistencije nekog od navedenih zakonskih razloga za neobjavljanje ispravka, u pisanom obliku obavijesti tražitelja ispravka, u roku propisanom za objavu ispravka, o razlozima neobjavljanja ispravka⁴³. Ako glavni urednik tako ne postupi, čini prekršaj za koji je zapriječena novčana kazna u iznosu od 2.000,00 do 40.000,00 kuna⁴⁴. Judikatura: ... *Revident je pritom u pravu kada ističe da je u smislu odredbe čl. 40. st 5. ZM-a glavni urednik bio u obvezi pisano ga obavijestiti o razlozima neobjavljanja ispravka. Međutim, prema shvaćanju ovog suda, propust da postupi prema toj odredbi povlači prekršajnu odgovornost glavnog urednika, i to na temelju odredbe čl. 62. st. 1. t. 3. ZM-a, kojom je propisano da će se novčanom kaznom do 30.000,00 kuna kazniti za prekršaj glavni urednik koji pisano ne obavijesti podnositelja zahtjeva o razlozima neobjavljanja ispravka, a ne daje osnovu zahtjevu tužitelja*⁴⁵...

Zaključno, napominjemo da se objava ispravka može zahtijevati i kada je informacija bila objavljena u mediju koji je u međuvremenu prestao djelovati, na način da tražitelj ispravka može od ondašnjeg nakladnika, odnosno njegovog pravnog sljednika, zahtijevati da na svoj trošak osigura objavu ispravka u određenom drugom mediju koji je po opsegu i kvaliteti prenošenja sadržaja programa usporediv s prvim⁴⁶.

2.3. Pravo na objavu isprike u slučajevima u kojima objava ispravka nije moguća

U pojedinim slučajevima, u praksi doduše prilično rijetkim, objava ispravka nije moguća, u kojem slučaju oštećenik ima pravo na objavu isprike. Primjerice, to je slučaj kod objave fotografija ili filmova, kod objave kojih, po naravi stvari, ispravak nije moguć. Primjerice, kada su prije nekoliko godina brojni domaći mediji protupravno objavili

fotografije seksualno eksplicitne naravi iz privatnog filma jedne poznate hrvatske pjevačice, naravno da ona od glavnih urednika tih medija nije mogla zatražiti objavu ispravka, nego samo objavu isprike⁴⁷. Još jedan primjer slučaja iz judikature u kojem objava ispravka nije bila moguća: ... *Navodi revidenta u reviziji svode se na prigovor da u konkretnom slučaju radi zadržavanja prava na tužbu za naknadu nematerijalne štete revident nije bio dužan prethodno zatražiti ispravak, i to iz razloga jer s obzirom na prirodu objavljene informacije, objavu da je tužitelj izdržao kaznu zatvora zbog kaznenog djela silovanja, te povezivanje te činjenice s događajem kada je tužitelj bio fizički napadnut, ispravak niti nije bio moguć. Tužitelj smatra da u predmetnom slučaju ne postoje niti netočna niti nepotpuna činjenična tvrdnja, pa da je opće poznato da ispravak nije moguć objavom točne i potpune informacije, jer je točna informacija i objavljena, ali ista nije smjela biti objavljena. Prema pravnom shvaćanju ovoga suda, navod revidenta u konkretnom slučaju, da s obzirom na prirodu objavljene informacije nije bilo adekvatno tražiti ispravak jer ispravak nije bio moguć, je prihvatljiv. Naime, zaista bi u slučaju ispravka informacije, zapravo, došlo do ponovnog objavljivanja da je tužitelj izdržao kaznu zatvora zbog kaznenog djela silovanja, a što bi zapravo bilo ponovno objavljivanje informacije koju tuženik nije smio objaviti*⁴⁸...

Zaključno u ovom kontekstu, da bi isprika bila objavljena, tražitelj ispravka mora zahtijevati objavu isprike umjesto ispravka: ... *Prihvatljivo je stajalište revidentice da u konkretnom slučaju, s obzirom na prirodu objavljene informacije, emitiranje filma, nije bilo adekvatno tražiti ispravak, jer ispravak nije bio moguć – nema svrsishodnog načina ispravka. Međutim, upravo za takve situacije, kada ispravak nije moguć, odredba čl. 22. st. 2. ZM-a propisuje kao procesnu pretpostavku traženje isprike što tužiteljica nije učinila*⁴⁹...

42 ZM, čl. 42/4., alineje 1. – 11.

43 *ibid.*, čl. 42/5.

44 *ibid.*, čl. 62/1. t. 4.

45 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 74/2010-2, tako i Rev 1016/2009-2

46 ZM, čl. 46.

47 Općinski građanski sud u Zagrebu, Pn-3713/04, Županijski sud u Zagrebu, Gžn-3087/08

48 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1351/2008-2

49 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1155/2006-2

2.4. Primjer zahtjeva za objavom ispravka koji je podnio odvjetnik u svojstvu punomoćnika

NAKLADNIK MEDIJA d.o.o.
Ulica Grada Vukovara 11
10 000 Z A G R E B

n/r glavnog urednika
Marka Markovića
- 1x
- punomoć

Predmet: **Zahtjev za objavom ispravka spornih (dez)informacija;**

Poštovani,
u svojstvu punomoćnika Darka Slinića, iz Zagreba, Koturaška 53, punomoć se priklapa, obraćamo Vam se kako slijedi.

Na internetskom portalu odnosno elektroničkoj publikaciji *Reket.hr*, kojem je naslovna tvrtka nakladnik, a Vi obnašate funkciju glavnog urednika, 13. ožujka 2014. publiciran je članak pod naslovom ...*Darko Slinić organizirao i proveo pljačku stoljeća...*

U navedenom članku o našoj su stranci publicirane sljedeće sporne informacije:

1. ... Darko Slinić je ideolog pljačke stoljeća u kojoj je opljačkano 50 milijardi kuna...
2. ... Slinić i njegovi poslušni podanici organizirali su kriminalnu hobotnicu s ciljem pljačkanja hrvatskih poreznih obveznika i basnoslovnog osobnog bogaćenja...
3. ... Posrijedi je još mnogo opsežniji i veći pljačkaški pothvat od onog izvedenog u procesu pretvorbe i privatizacije...

Individualiziranim citiranim tvrdnjama i navodima, sadržajno i činjenično posvema neutemeljenim ordinarnim dezinformacijama, difamacijama, klevetama, neistinama, inkriminacijama, imputacijama i insinucijama, našoj je stranci pričinjena nemjerljiva neimovinska šteta povredom prava osobnosti, poglavito prava na ugled, čast i dostojanstvo, prava na tjelesno i duševno zdravlje i prava na dobar glas, sve u smislu odredaba čl. 35. Ustava Republike Hrvatske, čl. 7. i 16. Zakona o mediji-

ma i čl. 19. Zakona o obveznim odnosima. Slijedom povišeg, a temeljem odredaba čl. 40. – 42. ZM-a, pozivamo Vas da na internetskom portalu *Reket.hr*. odmah nakon primitka predmetnog zahtjeva, na istom ili istovrijednom mjestu na kojem je publiciran inkriminirani članak, rabeći istu vrstu i veličinu *fontova* koji su rabljeni u naslovu i sadržaju članka, bez ikakvih komentara i/ili kraćenja, u integralnoj formi, publicirate ispravak sljedećeg sadržaja: ... 13. ožujka 2014. nakladnik *Nakladnik medija d. o. o.* je na internetskom portalu, odnosno elektroničkoj publikaciji *Reket.hr*, nalazećem na internetskoj adresi *www.reket.hr*, publicirao članak pod naslovom ... *Darko Slinić organizirao i proveo pljačku stoljeća...*

U navedenom su članku navedene netočne informacije i neistine o našoj stranci koje ispravljamo:

1. Darko Slinić ne samo da nije *ideolog pljačke stoljeća u kojoj je opljačkano 50 milijardi kuna*, nego protiv njega čak nije podnijeta ni kaznena prijava zbog sumnje u učin bilo kojeg kaznenog djela.
2. Darko Slinić nema poslušne podanike, pa tako ni one s kojima je navodno *organizirao kriminalnu hobotnicu s ciljem pljačkanja hrvatskih poreznih obveznika i basnoslovnog osobnog bogaćenja*, te ni po kojim kriterijima nije bogat, a posebice ne basnoslovno bogat.
3. Darko Slinić nikada nije bio dionikom nikakvog pljačkaškog pothvata, pa tako ni onog *većeg od izvedenog u procesu pretvorbe i privatizacije*.

Navedenim dezinformacijama, difamacijama, klevetama, neistinama, inkriminacijama, imputacijama i insinucijama povrijedili ste prava osobnosti naše stranke Darka Slinića, poglavito pravo na ugled, čast i dostojanstvo, pravo na tjelesno i duševno zdravlje i pravo na dobar glas, sve u smislu odredaba čl. 35. Ustava Republike Hrvatske, čl. 7. i 16. Zakona o medijima i čl. 19. Zakona o obveznim odnosima, pričinivši mu na taj način neimovinsku štetu...

S poštovanjem,

U Zagrebu, 17. ožujka 2014.

Odvjetničko društvo Kukić i partneri d. o. o.

2.5. Pravo na tužbu radi objave ispravka

Ako glavni urednik ne objavi ispravak u roku i na način određen Zakonom, podnositelj zahtjeva za ispravak ima pravo podnijeti tužbu protiv glavnog urednika kod općinskog suda na čijem se području nalazi sjedište odnosno stalno prebivalište nakladnika medija putem kojega je bila objavljena informacija na koju se ispravak odnosi, a rok za podnošenje tužbe je najkasnije 30 dana od proteka roka za objavu ispravka, odnosno od dana kada je ispravak bio objavljen na način koji nije bio sukladan Zakonu⁵⁰. U već spomenutom radu⁵¹ založili smo se da se navedeni rok *de lege ferenda* normira na drukčiji način, to jest na način koji ne bi, što je sada u praksi čest slučaj, zahtijevao izvođenje dokaza na okolnost početka tjeka roka, jer je to u koliziji kako s načelom procesne ekonomičnosti⁵², tako i sa Zakonom propisanom hitnošću parnica radi objave ispravka. Rok bi zato, prema našem mišljenju, trebao biti objektivniji, prekluzivan i tekući od dana objave spornih (dez)informacija. Zakon, kao što smo već naznačili, normira hitnost parnica radi objave ispravka, pa se prvo ročište glavne rasprave mora održati u roku od 8 dana od dana zaprimanja tužbe, tuženik je dužan odgovoriti na tužbu najkasnije na glavnoj raspravi, te parnični sud u pozivu za prvo ročište tužitelja mora upozoriti da će se u slučaju njegova nedolaska na ročište tužba smatrati povučenom, a tuženika mora upozoriti da se presuda može donijeti i u njegovoj odsutnosti⁵³. Rasprava o tužbi za objavu ispravka ograničena je na raspravljanje i dokazivanje činjenica u pogledu tuženikove dužnosti objave ispravka⁵⁴. Nažalost, parnični sudovi, u pravilu, u praksi ne postupaju u skladu s tom zakonskom odredbom, i neuporabom svojih procesnih ovlaštenja nerijetko dopuštaju mnogo širi opseg raspravljanja, pa se često raspravlja i izvode dokazi na okolnost činjenica koje su posvema pravno irelevantne za meritorno odlučivanje što je, prvo, nezakonito, i drugo, nipošto manje važno, potpuno nepotrebno i suvišno produljuje

trajanje parnica koje se moraju rješavati hitno i žurno. Nastavno, zakon propisuje da je tuženiku kao razlog neobjavljivanja ispravka dopušteno dokazivati točnost činjenica iz objavljene informacije, osim ako je spornom informacijom povrijeđeno pravo na privatnost zaštićeno na način utvrđen zakonom, ili ako se sporna informacija poziva na činjenice obuhvaćene amnestijom, sudskom rehabilitacijom ili revizijom presude⁵⁵. U kontekstu navedene odredbe, smatramo da se ona morala nalaziti u odredbi koja normira slučajeve u kojima glavni urednik nije dužan objaviti ispravak, odnosno da se iz nejasnog i nedokučivog razloga nalazi izvan nje. Nadalje, propisano je da će u sporovima radi objave ispravka sud odbiti tužbeni zahtjev ako utvrdi da nije povrijeđeno pravo ili interes tužitelja, ili je utvrđeno da postoji kakva druga okolnost zbog koje prema Zakonu ne postoji obveza objave ispravka⁵⁶. Prvi je dio navedene odredbe posve nepotreban i u pravnoj je antinomiji sa zakonskom odredbom koja normira da je rasprava o tužbi za objavu ispravka ograničena na raspravljanje i dokazivanje činjenica u pogledu tuženikove dužnosti objave ispravka, jer parnični sud mora odbiti tužbeni zahtjev ako se u dokaznom postupku utvrdi da je egzistirao neki od Zakonom anticipiranih razloga temeljem kojeg glavni urednik nije bio dužan objaviti ispravak. Daljnjom je procesnopravnom odredbom propisano da tužitelj, ako se nakon što je podnesena tužba za objavu ispravka promijenio glavni urednik medija, može do kraja glavne rasprave preinačiti tužbeni zahtjev i umjesto prvobitnog tuženika tužiti novoga glavnog urednika, te da za takvu promjenu tužbenog zahtjeva nije potrebna suglasnost prvobitnog tuženika niti novoga glavnog urednika. Dakle, posrijedi je procesnopravni institut subjektivne preinake tužbe normativno, u pogledu potrebne suglasnosti prvobitnog i novonaznačenog tuženika, za tužitelja povoljnije uređen nego što je to slučaj u ZPP-u⁵⁷. Nastavno, sud je presudu dužan donijeti odmah po zaključenju glavne rasprave i ovjereni prijepis

50 ZM, ČL. 46.

51 Jelušić, Damir, op. cit.

52 ZPP, čl. 10.

53 ZM, čl. 47.

54 ibid., čl. 48/1.

55 ibid., 48/2.

56 ibid., čl. 48/3.

57 U skladu s odredbom čl. 192/2. ZPP-a, za subjektivnu je preinaku tužbe, ako se tuženik već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, nužan njegov pristanak

presude strankama dostaviti najkasnije u roku od tri dana od dana donošenja. Ako usvoji tužbeni zahtjev, presudom nalaže glavnom uredniku da je ispravak dužan objaviti u roku i na način određen Zakonom, kao i da je u objavi ispravka obavezan navesti da se radi o objavi na temelju presude, te citirati njen dispozitiv⁵⁸. Protiv presude prvostupanijskog suda stranke mogu u roku od tri dana od primitka presude podnijeti žalbu nadležnom županijskom sudu, te se ona ne dostavlja protustranci na odgovor, nego ju je, ako je pravovremena i dopuštena, prvostupanijski sud sa svim spisima dužan dostaviti županijskom sudu u roku od dva dana od primitka, a potonji je o žalbi dužan odlučiti u roku od tri dana od dana primitka, te je protiv njegove presude dopuštena revizija⁵⁹. *Mens legislatoris* kod navedene je odredbe bio, dakako, kratkim procesnim rokovima ubrzati parnice radi objave ispravka u skladu s njihovom hitnom naravi. Međutim, ta je Zakonodavčeva intencija, u pravilu, ostala *mrtvo slovo na papiru*, jer se ni općinski ni županijski sudovi, naravno bez ikakvog sankcioniranja, ne drže navedenih rokova nego ih obilato prekoračuju. Drugo, u kontekstu te odredbe moramo ukazati i na Zakonodavčevu normativnu inkonzistentnost, jer, iz nejasnih i nedokučivih razloga, nije propisao rok u kojem je mjerodavni županijski sud dužan presudu sa spisom dostaviti Vrhovnom sudu, a ni, još mnogo važnije, rok u kojem je potonji dužan odlučiti o reviziji, čime se, s jedne strane, Vrhovni sud bezrazložno i neopravdano privilegira normativnom komocijom po kojoj o reviziji odlučuje u neodređenom roku, a s druge strane bjelodano i eklatantno normativno relativizira i bagatelizira propisana hitnost parnica radi objave ispravka. Predzadnje, Zakon propisuje obvezu suda da ovjereni prijepis pravomoćne presude kojom je naložena objava ispravka odmah dostavi glavnom uredniku medija u kojem je potrebno objaviti ispravak, te da, ako se nakon pravomoćnosti presude kojom se nalaže objava ispravka promijeni glavni urednik medija, presudom utvrđena dužnost objavljivanja ispravka prelazi na novog glavnog urednika⁶⁰. Naposljetku, regulirano je da

58 ZM, čl. 51.

59 *ibid.*, čl. 52.60 *ibid.*, čl. 53. i 54.

svaka osoba, imenovana u medijima u povodu kaznene prijave, istražnog zahtjeva, te pokretanja istražnog ili kaznenog postupka, ima pravo u roku od tri mjeseca od donošenja odluke o odbacivanju kaznene prijave ili odbijanja istražnog zahtjeva, odnosno pravomoćnog rješenja o obustavi postupka ili pravomoćne oslobađajuće presude, zahtijevati od nakladnika objavljivanje informacije o tome, kao i da se na objavljivanje tih informacija shodno primjenjuju zakonske odredbe koje se odnose na objavljivanje ispravka informacije⁶¹.

3. Realizacija prava na objavu ispravka u medijskoj praksi

Svatko tko iole pomnije, serioznije i sustavnije prati domaće medije i načine na koji oni (ne) objavljuju tražene ispravke, može doći samo do tri zaključka koji su u kauzalnom neksusu. Prvo, svi mediji, beziznimno, na razne načine postupaju protivno kogentnopravnim zakonskim odredbama koje reguliraju institut prava na ispravak objavljenih (dez)informacija. Drugo, posljedično prvom, oštećeniku je praktički i pravno nemoguće realizirati ustavno i zakonsko pravo na ispravak. Treće, posljedično drugom, oštećenik posezanjem za tim institutom nije u mogućnosti čak ni parcijalno sanirati neimovinsku štetu prčinjenu objavom medijskih (dez)informacija.

Apostrofirat ćemo, za potrebe ovog rada, samo neke od *modus operandija* domaćih medija kojima oni, protuustavno i protuzakonito, protupravno opstruiraju, onemogućavaju, bagateliziraju i dezavuiraju oštećenikovo pravo na ispravak. Prvi, najgrublji i najeklatantniji, ali *nota bene* i najčešći način povrede tog prava, jest neobjavljivanje ispravka u slučajevima kad ne postoji nikakvo zakonsko odnosno pravno uporište za neobjavljivanje. Drugi je objava bitno skraćenog teksta ispravka umjesto teksta u integralnom traženom obliku. Treći, objava ispravka na znatno manje vrijednom mjestu programskog prostora, odnosno na znatno manje vrijedan način od mjesta i načina na koji je bila objavljena informacija koja se ispravlja. Primjerice, tekst o oštećeniku bio je objavljen na naslovnici, s velikim *vrištećim* naslovom pisa-

61 *ibid.*, čl. 55.

nim ogromnom veličinom *fonta*, ilustriran velikom oštećenikovom fotografijom, a ispravak se objavi pri dnu 28. ili 39. stranice, skraćen i sadržajno osakaćen, uz korištenje male veličine *fonta* za naslov i još manje za tekst ispravka, bez ilustracije fotografijom i slično. Navedeno je poglavito slučaj u tiskanim medijima i elektroničkim publikacijama. Četvrti način je objavljivanje ispravka, dakako bez suglasnosti oštećenika, u rubrikama koje nose naslov *reagiranja* ili *pisma čitatelja*. Peti, objava ispravka danima ili češće tjednima nakon što ga je glavni urednik primio umjesto u prvom ili najkasnije drugom izdanju medija nakon primitka. Šesto, kad medij i objavi pravomoćnu presudu donesenu u parnici radi objave ispravka, tada je objavi na kudikamo manje vrijednijem mjestu programskog prostora i na manje vrijedan način, u pravilu tako da cijela presuda, otisnuta najmanimalnijom mogućom veličinom *fonta* kojeg teško mogu čitati i dobrovideći, bude sažeta i svedena na jednu jedinu novinsku stranicu.

Da se sve ne bi svelo na naše dojmove i impresije pobrinula se kolegica Vladimira Hebrang. Ona je u izvrsnom znanstvenom radu na reprezentativnome prigodnom uzorku dokazala hipotezu da zbog izostanka morala u primjeni zakona oštećenici ne mogu ostvariti ustavno pravo na ispravak, a samim time ni pokušati popraviti neimovinsku štetu nastalu zbog povrede prava osobnosti⁶². Kolegica je, naime, analizom ukupno 72 ispravka u četiri hrvatska tiskana medija, publicirana u promatranom polugodišnjem vremenskom intervalu, od 1. siječnja do 31. lipnja 2009. godine, utvrdila i dokazala činjenicu da ama baš niti jedan od tih ispravaka nije publiciran na zakonit način, odnosno da su baš svi publicirani nezakonito⁶³. Od 2009. do danas se, dakako, situacija nije popravila nabolje, nego, upravo opozitno, u tom je kontekstu rapidno progredirala na gore, jer su medijski nakladnici postali još neprofesionalniji, amoralniji, neetičniji, besprizorniji, arogantniji, bahatiji i osioniji, u tolikoj mjeri da nam se gdjekad čini da se međusobno nadmeću u nezakonitijem, neprofesionalnijem i amoralnijem postupanju, sve na štetu oštećenika i uz pasivno promatranje nadležnih tijela državne vlasti.

62 Hebrang, Vladimira, *Ostvarivanje prava na ispravak na medijske objave*, *Medianali*, Vol. 4 (2010), No 8, str. 61.

63 Hebrang, Vladimira, op. cit, str. 55. – 58.

4. Normativni prijedlozi *de lege ferenda*

Medijskopravni instituti prava na ispravak i prava na odgovor na objavljene (dez)informacije u medijima, u Zakonu su kudikamo sveobuhvatnije, preciznije, podrobnije, konkretnije i određenije normirani nego, primjerice, institut naknade štete. Usprkos i unatoč toj činjenici, oni zahtijevaju hitno noveliranje, posebice kroz inkorporaciju zakonskih odredaba koje bi efikasno, učinkovito i žurno onemogućavale i destimulirale naprijed opisane protuustavne i protuzakonite medijske zloporabe i protupravna postupanja, a nakladnike i glavne urednike medija rigorozno, primarno novčano, sankcionirale i penalizirale. Zato ćemo, prostorno limitirani, iznijeti tek nekoliko esencijalnih normativnih prijedloga. Prvo, treba propisati prekršajnopravnu odgovornost nakladnika i glavnog urednika medija za nezakonito neobjavljivanje i nezakonito objavljivanje ispravka, uključivo i ispravka temeljem pravomoćne presude donijete u parnici radi objave ispravka, te zakonski propisati veoma visoke iznose novčanih kazni za nakladnika, odgovornu osobu nakladnika ako je on pravna osoba, i glavnog urednika. Jer, s obzirom da znamo da *prosječan Hrvat* najbolje reagira kad ga se *udari po džepu*, to pravilo ponajprije vrijedi za nakladnike, jer cilj njihova poslovanja je postizanje čim većeg profita. Drugo, treba ovlastiti neko državno tijelo, ili ga po potrebi ustanoviti, koje će imati zakonsku obvezu i ovlasti podnošenja optužnih prijedloga protiv nakladnika, odgovornih osoba i glavnih urednika medija u slučajevima počinjenja prekršaja normiranih prekršajnim odredbama ZM-a. Jer, primjerice, kako smo već naveli, glavni urednik čini prekršaj ako u roku ne obavijesti tražitelja ispravka o razlogu neobjavljivanja. Međutim, u bazi judikature Vrhovnog suda, pretražujući judikaturu Visokog prekršajnog suda, nismo našli nijedan predmet u kojem bi glavni urednik medija bio prekršajnopravno sankcioniran radi navedenog prekršaja. Štoviše, nije nam poznato ni da je ikad itko podnio optužni prijedlog zbog tog prekršajnog djela. Razlog za to je krajnje jednostavan, a leži u činjenici da ne postoji zakonski ovlašteno državno tijelo koje bi podnosilo optužne prijedloge, a oštećenik nema motivaciju podnijeti ga, jer njega isključivo zanima objava ispravka i/ili naknada pričinjene štete. Navedeni

se normativni prijedlog odnosi na tiskane medije i elektroničke publikacije, jer je prema Zakonu o elektroničkim medijima⁶⁴, kao *lex specialis*, Vijeće za elektroničke medije dužno i ovlašteno podnositi optužne prijedloge zbog prekršaja normiranih u prekršajnim odredbama tog Zakona⁶⁵. Treće, kako smo već naveli, treba propisati objektivni prekluzivni rok za podnošenje tužbe radi objave ispravka. Četvrto, treba normirati stegovnu odgovornost sudaca⁶⁶ za nepridržavanje zakonskih rokova, te neažurno i nežurno postupanje u parnici koja je hitne naravi. Peto, treba propisati kratki zakonski rok u kojem je županijski sud dužan predmet dostaviti Vrhovnom sudu, te rok u kojem je potonji dužan odlučiti o reviziji; taj rok ne bi trebao biti duži od 8 dana. Šesto, odredbu čl. 48/2. Zakona treba inkorporirati u odredbu čl. 42/4. Konačno, sedmo, odredbu čl. 48/3., koja glasi *u sporovima radi objave ispravka sud će odbiti tužbeni zahtjev ako utvrdi da nije povrijeđeno pravo ili interes tužitelja ili je utvrđeno da postoji kakva druga okolnost zbog koje prema zakonu ne postoji obveza objave ispravka*, treba preformulirati na način da se normativno eliminira nepotrebn dio koji glasi *ako utvrdi da nije povrijeđeno pravo ili interes tužitelja*.

5. Zaključak

Svatko kome su nekim objavljenim medijskim (dez)informacijama povrijeđeni prava i interesi ima ustavno i zakonsko pravo od glavnog urednika medija zatražiti da bez naknade objavi ispravak ili odgovor na objavljene (dez)informacije. Zahtjev se u pisanom obliku, obrazložen i potpisan, s podacima o podnositelju i njegovoj adresi, mora podnijeti u objektivnom prekluzivnom roku od 30 dana, računajući od dana objave (dez)informacija, te oštećenik u tom roku, osim ispravljanja (dez)informacija, ima pravo iznijeti i navode, činjenice i okolnosti kojima bitno dopunjuje navode u objavljenim (dez)informacijama. Glavni urednik nije dužan objaviti ispravak ako egzistira neki od 11 taksativno navedenih zakonskih razloga za neobjavlivanje. Ako to nije

slučaj, ispravak se mora objaviti bez promjena i dopuna na istom ili istovrijednom mjestu programskog prostora, i na isti ili istovrijedan način na koji je bila objavljena informacija na koju se ispravak odnosi, ispravak ne smije biti nerazmjerno dulji od informacije odnosno od dijela informacije na koji se odnosi, a u izmijenjenom se obliku može objaviti samo ako na to pristane podnositelj zahtjeva. Nadalje, ispravak se mora objaviti na način da je iz naslova vidljivo da se radi o ispravku, a bez suglasnosti podnositelja zahtjeva ne smije se objaviti među *reagiranjima* ili *pismima čitatelja*, odnosno gledatelja ili slušatelja. Glavni urednik dužan je ispravak objaviti u prvom izdanju, a ako stigne prekasno, najkasnije u drugom izdanju, odnosno programskom sadržaju medija nakon primitka. Ako glavni urednik ne objavi ispravak u roku i na način određen Zakonom, podnositelj zahtjeva u roku od 30 dana od proteka roka za objavu ispravka, odnosno od dana kada je ispravak bio objavljen na način koji nije bio sukladan Zakonu, ima pravo općinskom sudu na čijem se području nalazi sjedište odnosno stalno prebivalište nakladnika medija putem kojega je bila objavljena informacija na koju se ispravak odnosi, podnijeti tužbu protiv glavnog urednika. Parnice radi objave ispravka su hitne, revizija je u njima uvijek dopuštena, a raspravljavanje ograničeno na raspravljavanje i dokazivanje činjenica na okolnost tuženikove dužnosti objave ispravka. Ako tužbeni zahtjev usmjeren na činidbu objave ispravka bude pravomoćno prihvaćen, parnični sud ovjereni prijepis pravomoćne presude odmah mora dostaviti glavnom uredniku medija u kojem je potrebno objaviti ispravak, a glavni je urednik dužan navesti da se radi o objavi na temelju presude i citirati njezin dispozitiv. Medijskopравни instituti prava na ispravak i odgovor u praksi, međutim, zbog protuustavnog i protuzakonitog postupanja nakladnika i glavnih urednika medija, te neažurnog i neučinkovitog vođenja parnica koje su hitne naravi od strane parničnih sudova, nisu pravni instrumenti kojima oštećenici na brz, efikasan, učinkovit i djelotvoran način mogu realizirati svoje ustavno i zakonsko pravo i na taj način, barem parcijalno i fragmentarno, sanirati neimovinsku štetu pričinjenu im objavom medijskih (dez)informacija.

64 Zakon o elektroničkim medijima (NN, 153/09, 84/11 i 94/13)

65 ZEM, čl. 69/1. alineja 6

66 Izrazi u ovom radu korišteni u muškom rodu, primjerice *sudac*, rodno su neutralni odnosno na jednak način obuhvaćaju muški i ženski rod.

Odvjetnica Višnja Drenški Lasan i stalni sudski vještak Vojin Maštruko pišu za "Odvjetnik" o važnosti vještačenja kao dokaznog sredstva te utjecaju razvoja znanosti na postupke vještačenja u kaznenim predmetima

Vještačenje kao dokazno sredstvo u kaznenim predmetima

Pišu:

**Višnja
Drenški Lasan**

odvjetnica iz
Zagreba
i

Vojin Maštruko

dipl. inž., stalni
sudski vještak
za balistiku i
mehanoskopiju,
kemijsko-fizikalna
vještačenja i
forenzičke 3D
rekonstrukcije

Postupak utvrđivanja pravno relevantnih činjenica u većini kaznenih postupaka koji se danas provodi u Republici Hrvatsko nezamisliv je bez provođenja vještačenja kao dokaznog sredstva.

Zakonom o kaznenom postupku¹ utvrđena su pravila kojima se osigurava da nitko nedužan ne bude osuđen, a da se počinitelju kaznenog djela izrekne kazna ili druga mjera uz uvjete koje predviđa zakon i na temelju zakonito provedenog postupka pred nadležnim sudom.

Upravo taj Zakon, a s prethodno naznačenom svrhom, određuje okvir izvođenja dokaza vještačenjem pred sudom ili tijekom koje provodi postupak, a metodologiju provođenja vještačenja određuje znanost. Zato slobodno možemo reći da je svako vještačenje koje se izvodi pred sudom ili tijekom koje provodi postupak, poseban dokaz određen formalnim pravilima predviđenim Zakonom, a sadržajno omeđen dosezima moderne znanosti koju vještak mora poznavati.

Kako je pravo, kao i znanost općenito, živi mehanizam, tzv. *living instrument*, nužno je da osobe koje sudjeluju u kaznenom postup-

ku, u cilju ostvarenja svrhe tog postupka, stalno usavršavaju svoja znanja kako u području prava tako i u području ostalih znanosti.

S obzirom na to da je člankom 3. Ustava Republike Hrvatske² načelo vladavine prava apostrofirano kao najviša vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske čiji značaj se uzima kao temelj za tumačenje Ustava, nužno je ukazati ne samo na manje-više dobro poznate odredbe o vještačenju sadržane u ZKP-u, već je potrebno te odredbe sagledavati u svjetlu čl. 29. Ustava Republike Hrvatske, tj. u svjetlu prava na pravično suđenje reguliranog u mnogim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima³.

Naime, čl. 29. Ustava Republike Hrvatske, kao i čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁴, regulirano je naj-

¹ Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11-proč. tekst, 91/12 odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12, 56/13, 145/13 – u daljnjem tekstu ZKP)

² Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10, 85/10 – redakcijski pročišćeni tekst izrađen u skladu s Izvješćem Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-X-1435/2011 od 23. ožujka 2011. – dalje Ustav RH)

³ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Narodne novine – Međunarodni ugovori 12/1993, Opća deklaracija o ljudskim pravima UN-a, Povelja o osnovnim pravima Europske unije (2010/C83/02))

⁴ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 18/97, 6/99 – pročišćeni tekst, 8/99 - ispr., 14/02 i 1/06 – dalje Konvencija)

važnije procesno ljudsko pravo tj. pravo na pravično suđenje.

U sklopu tog prava st. 1. čl. 29. Ustava Republike Hrvatske te čl. 6. st. 1. Konvencije propisano je da svatko ima pravo na to da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.

Svatko tko je optužen za kazneno djelo ima zajamčena najmanje sljedeća prava – čl. 29. st. 2. alineja 4 Ustava Republike Hrvatske: ...da ispituje ili dade ispitati svjedoke optužbe i da zahtjeva da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe – a gotovo identično propisuje i čl. 6. stavak 3. točka (d) Konvencije.

Kako je Europski sud za ljudska prava⁵ jedini ovlašten tumačiti Konvenciju kroz načela koja je razvio kroz praksu, to valja navesti da se prema načelu autonomnog značenja pojmovna iz Konvencije riječ “svjedok” odnosi na sve koji svjedoče na suđenju, ali i na sve koji daju izjave koje su ili pročitane tijekom suđenja ili na neki drugi način predočene i uzete u obzir.⁶

Iz citiranog proizlazi da se pojam “svjedok” odnosi i na vještaka, s obzirom na to da on daje izjave sudu, a sud ga koristi onda kada je potrebno da se za utvrđenje ili ocjenu neke važne činjenice pribavi nalaz i mišljenje od osobe koja raspolaze potrebnim stručnim znanjem ili vještinom.

S obzirom na značaj tog dokaza u kaznenom postupku, te na činjenicu da sud ili tijelo koje provodi postupak vještaka koristi zato što sami ne posjeduju znanja i vještine koje su u konkretnom slučaju nužne za utvrđenje ili ocjenu neke važne činjenice, to za vještaka mora vrijediti isti standard koji se traži i za sam sud, tj. neovisnost i nepristranost, jer se jedino tako može osigurati načelo pravičnog

suđenja koje mora dominirati postupkom⁷.

Pri tome nije dovoljno da se pravda izvršava, već se prema standardima ECHR-a mora i vidjeti da se pravda izvršava⁸.

Zbog toga je nužno da stranke imaju stvarnu mogućnost tražiti izuzeće ili otklon vještaka od obavljanja vještačenja u konkretnom predmetu ako postoji sumnja u njihovu neovisnost ili nepristranost, te da iz te osnove za njih ne smiju proizaći štetne posljedice.

Prema odredbi čl. 309. ZKP-a, vještačenje se određuje pisanim nalogom tijela koje vodi postupak, a nalog se dostavlja strankama.

Vještačenje može biti povjereno određenoj fizičkoj osobi koja je upisana u imenik stalnih sudskih vještaka, međutim, može biti povjereno i stručnoj ustanovi ili državnom tijelu. Dapače, stavkom 2. čl. 309. ZKP-a propisano je da, ako za određene vrste vještačenja postoji stručna ustanova ili državno tijelo, takva vještačenja, osobito složenija, povjeravat će se, u pravilu, takvoj ustanovi ili tijelu koje će onda odrediti jednog ili više stručnjaka koji će obavljati vještačenje.

Dostavom naloga o vještačenju strankama se, uz ostalo, omogućuje da saznaju da je vještačenje određeno te kome je povjereno.

Ako je vještačenje nalogom povjereno inokosnom vještaku s popisa stalnih sudskih vještaka, stranke dostavom naloga redovno saznaju i ime vještaka, a što je i preduvjet da bi stranke mogle u smislu čl. 37. u svezi s čl. 32. ZKP-a zatražiti, ako za to postoje zakonski uvjeti, izuzeće ili otklon vještaka od obavljanja vještačenja. Naime, stranke prema čl. 34. st. 2. i 3. ZKP-a podnose zahtjev za izuzeće/otklon odmah nakon saznanja za razlog izuzeća ili otklona, a to mogu zatražiti samo nakon što je vještak poimenično određen. Postave li stranke takav zahtjev, on će se rješavati odmah tj. svakako prije provođenja vještačenja.

5 Europski sud za ljudska prava – European Court of Human Rights - dalje ECHR

6 Presuda ECHR-a u predmetu Kostowski protiv Nizozemske od 20. studenoga 1989.

7 Presude ECHR-a u predmetima Bajić protiv Hrvatske od 13. studenoga 2012.; Boenisch protiv Austrije od 6. svibnja 1985.; Brandsetter protiv Austrije od 28. kolovoza 1991.; Sara Lind Eggertsdottir protiv Islanda iz 2007.

8 Presuda ECHR-a u predmetu Piersack protiv Belgije od 1. listopada 1982.

Međutim, ako je vještačenje povjereno stručnoj ustanovi ili državnom tijelu, tada, prema odredbi čl. 309. st. 2. ZKP-a, stručna ustanova ili državno tijelo određuje jednog ili više stručnjaka koji će obaviti vještačenje. Takvo zakonodavno rješenje nije u skladu s Konvencijskim standardom prava na pravično suđenje iz dva razloga. Prvo, odabir vještaka ne obavlja sud ili tijelo koje provodi postupak, nego stručna ustanova ili državno tijelo koje provodi vještačenje. Drugo, zakonom nije ustanovljena obveza da stručna ustanova ili državno tijelo, nakon što je odredilo jednog ili više stručnjaka koji će obaviti vještačenje, o svom odabiru moraju izvijestiti stranke u postupku, pa to oni u praksi i ne čine.

Činjenicom da stranke u kaznenim postupcima u kojima je vještačenje povjereno stručnoj ustanovi ili državnom tijelu nisu obaviještene o imenima stručnjaka koji će unutar stručne ustanove ili državnog tijela provesti vještačenje, a prije samog provođenja vještačenja, one su bez razumnog opravdanja i legitimnog cilja stavljene u neravnopravan položaj sa strankama u kaznenim predmetima u kojima je vještačenje povjereno inokosnom vještaku. One su diskriminirane u mogućnosti korištenja instituta izuzeća i otklona vještaka kojim se štiti pravično suđenje, a cjelokupna pravna situacija u kojoj su se našle za njih može proizvesti štetne posljedice. Naime, stranke će saznati tko je poimenično bio određen za provođenje vještačenja unutar stručne ustanove ili državnog tijela tek *post festum*, kada će samo vještačenje već biti završeno, a nalaz i mišljenje napisani i dostavljeni sudu ili tijelu koje provodi postupak. One će to saznati tek kad im sud ili tijelo koje provodi postupak dostave nalaz i mišljenje vještaka. U tom trenutku sud ili tijelo koje provodi postupak već je upoznato sa sadržajem dostavljanog nalaza i mišljenja. Ako stranke imaju zakonske osnove za podnošenje zahtjeva za izuzeće ili otklon poimenično određenog vještaka koji je u stručnoj ustanovi ili državnom tijelu sudjelovao u izradi nalaza i mišljenja, one će moći će taj

zahtjev istaknuti pred sudom ili tijelom koje provodi postupak nakon primitka nalaza i mišljenja, jer su tek u tom trenutku saznale tko je stvarno sudjelovao u provedbi vještačenja te izradi nalaza i mišljenja.

Ako je zahtjev za izuzećem/otklonom vještaka osnovan, postavlja se pitanje je li sam vještački nalaz i mišljenje zakonit dokaz u smislu čl. 10. ZKP-a, s obzirom na to da je pribavljen povredom Ustavom i međunarodnim pravom zajamčenih prava obrane. Pod pretpostavkom da takav nalaz i mišljenje bude izdvojen iz predmeta kao nezakonit, a što je malo vjerojatno, s obzirom na odredbu čl. 10. st. 3. ZKP-a koji predviđa da se ne smatraju nezakonitima dokazi koji su pribavljeni povredom prava i sloboda iz stavka 2. toč. 2. čl. 10. ako se radi o postupku za teške oblike kaznenih djela iz nadležnosti županijskog suda, kod kojih interes kaznenog progona i kažnjavanje počinitelja preteže nad povredom prava, još uvijek ostaje prikriiveni utjecaj nezakonitog dokaza u predmetu. Naime, sud odnosno tijelo koje provodi postupak, u tom trenutku ima saznanja o sadržaju tog nezakonitog dokaza – nalaza i mišljenja, jer samim izdvajanjem dokaza kao nezakonitog nije isključen njegov utjecaj na proces stvaranja činjeničnih zaključaka kod suda ili tijela koje provodi postupak.

Na opisani način, lošom zakonodavnom regulativom stvorena je diskriminacija u izvođenju dokaza vještačenjem za koju nema razumnog opravdanja ni legitimnog cilja.

Novе znanstvene metode u balističkom vještačenju i forenzičkoj 3D rekonstrukciji

Relativno nedavno, u razdoblju od 1998. do 2004. godine, u hrvatsku forenzičku praksu uvedena je moderna metoda dokazivanja tragova pucanja pomoću skenirajućeg elektroničkog mikroskopa s energodisperzivnim detektorom X zraka (SEM/EDX).

Navedena je metoda u stručnoj literaturi poznata pod nazivom *Gunshot Residue Analysis* ili skraćeno GSR metoda. Razvio ju je Cen-

tar za kriminalistička ispitivanja i vještačenja MUP-a Republike Hrvatske koji raspolaže potrebnom opremom. No tijekom vremena počeli su je primjenjivati i neovisni samostalni vještaci, jer potrebnu opremu ima i Institut za fiziku, Institut Ruđer Bošković, te zagrebački Tekstilno-tehnološki fakultet koji je 2013. godine nabavio moderan SEM/EDX. U tipičnom slučaju u kojem je GSR analiza rađena na zahtjev obrane, vještak bi preuzeo aservate iz sudskoga *corpora delicti*, izuzeo uzorke s navedenih aservata na način uobičajen za GSR analizu, predao uzorke osoblju koje radi na SEM/EDX-u, nadgledao cijeli tijek analize, a nakon provedene analize preuzeo rezultate i uzorke, te konačno dao forenzičku interpretaciju rezultata GSR analize.

U konkretnom slučaju radilo se o analizi tragova pucanja na jakni osuđenika, koji je uporno tvrdio da nikad u životu nije pucao iz vatrenog oružja, a osuđen je za pokušaj ubojstva vatrenim oružjem. U prethodnom postupku od okrivljenog su izuzeti tragovi pucanja, tj. silikonski odljevci, međutim, na njima nisu dokazani nikakvi tragovi pucanja, a okrivljeni je osuđen na temelju iskaza svjedoka. Na inzistiranje osuđenika, naknadno je na zahtjev obrane izvršena navedena analiza tragova pucanja na jakni okrivljenog. Prema stručnoj literaturi i prema rezultatima testiranja vještaka, tragovi pucanja, preciznije GSR čestice, kontaminiraju praktično trajno odjevne predmete strijelca u području rukava, prsa i manžeta. To ima povoljan učinak na mogućnost provedbe analize bez obzira na protok vremena, ali s druge strane ima negativan učinak na forenzičku interpretaciju rezultata analize jer općenito je jako teško razlikovati tragove pucanja nastale kritične zgrade od tragova iz nekog ranijeg pucanja, nastale prije kritične zgrade.

U konkretnom slučaju predmetna je metoda primijenjena zato što je osuđenik tvrdio da nikad u svom životu nije pucao iz vatrenog oružja, pa nije postojala mogućnost da je njegova jakna, koja je izuzeta na očevidu i koja se nalazi u *corpora delicti* suda, kon-

taminirana. Nakon provedene GSR analize pomoću SEM/EDX-a, vještak je zaključio da predmetna jakna nije kontaminirana tragovima pucanja i to je, uz mnoštvo drugih argumenata do kojih je vještak došao detaljnim proučavanjem predmetnog spisa, te provedenom forenzičkom 3D rekonstrukcijom, bio argument za zahtjev za ukidanje presude i obnovu postupka zbog nepotpunog i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja. Navedeni slučaj je tipičan slučaj GSR analize provedene na zahtjev obrane kojim je utvrđeno da odjevni predmet nije kontaminiran tragovima pucanja.

U praksi dobrog provođenja vještačenja nije dozvoljeno da se GSR analize pomoću SEM/EDX-a obavljaju rutinski samo s ljepljivih trakica kojima su oblijepljene šake. Potrebno je obaviti analizu drugih tipova aservata kao što su tragovi pucanja s odjeće, kose, obrva, brkova, brade, unutrašnjosti automobila i dr. Moderna forenzička balistika kod određivanja udaljenosti pucanja, prilikom analize tragova pucanja oko mehaničkog oštećenja na odjevnim predmetima danas više ne dozvoljava korištenje nespecifične i neosjetljive metode kao što je to Walkerov test. Taj test uopće se ne može koristiti ako je odjeća oštećenog u okolini mehaničkog oštećenja od zrna na odjeći krvava, a ona to u pravilu jest. GSR analizom može se pouzdano identificirati da li je neko mehaničko oštećenje uopće nastalo udarom ili probijem zrna, pouzdano identificirati ulazna i izlazna mehanička oštećenja od zrna na odjeći, utvrditi udaljenost pucanja, pouzdano utvrditi da li je jedno zrno napravilo primarnu i u nastavku sekundarnu strijelnu ranu (da li je isto zrno ranilo dvije osobe) i dr. Pritom nije bitno je li prethodno netko drugi proveo analizu, jer je korištena metoda toliko osjetljiva da joj čak niti takva smetnja ne predstavlja bitan problem.

Osim toga, GSR analiza pomoću SEM/EDX-a ne smije se obavljati polovično, nego u skladu s međunarodno prihvaćenom procedurom (SOP). Naime, GSR analiza pomoću

SEM/EDX-a obavlja se automatizirano, pa na kraju stroj daje popis čestica koji su kandidati za GSR čestice, a u nastavku bi analitičar sa stručnim znanjem kemije i fizike trebao prekontrolirati svakog kandidata i provjeriti kemijski sastav i morfologiju svakog kandidata, te dati konačni zaključak da li je neka čestica GSR čestica. Rezultat GSR analize se ne može sastojati samo od zaključka koliko je dokazano dvokomponentnih i trokomponentnih čestica, pri čemu se uopće ne objašnjava kakav je njihov značaj. GSR analiza mora sadržavati navode ne samo o kemijskom sastavu, već i o morfologiji tih čestica. Naime, prema međunarodno prihvaćenoj definiciji, GSR čestica ne smije imati nikakve tragove kristalinične strukture (tj. oštre bridove), već mora biti razvidno da je nastala naglim kondenziranjem iz plinovite i tekuće faze (tj. mora biti zaobljena, sferoidna). Isto tako, stara definicija GSR čestice, po kojoj se ona sastoji od antimona (Sb), barija (Ba) i olova (Pb), danas je napuštena i izmijenjena, jer je utvrđeno da osim pucanja iz vatrenog oružja i neki drugi procesi generiraju takve kombinacije kemijskih elemenata, ali uz bitno drugačiju morfologiju i uz naglašenu prisutnost nekih drugih kemijskih elemenata kao što je to npr. željezo (Fe).

Dakle, kontrola morfologije i tzv. zabranjenih kemijskih elemenata je apsolutno nužna. U praksi nekih institucija GSR analizu pomoću SEM/EDX-a ne provodi vještak već kemijski tehničar, uopće se ne analizira morfologija čestica i ukupni kemijski sastav čestica, uopće se u zapisnik o vještačenju ne daje nikakav fotoelaborat s fotografijama tih čestica iz kojih bi bilo moguće naknadno utvrditi morfologiju čestica, uopće se ne daje EDX spektar svake čestice iz kojeg bi bilo moguće provjeriti da li postoje zabranjeni kemijski elementi, da li je npr. olovo (Pb) dobro utvrđeno ili se možda radi o sumporu (S), što je česti problem u EDX analizi, i dr. Umjesto toga, daje se samo suhi izvještaj o broju trokomponentnih i dvokomponentnih čestica. Konačno, rezultate automatizirane

GSR analize, koju je napravio tehničar sa srednjom stručnom spremom, valorizira kriminalistički vještak koji uopće nema potrebna stručna znanja, tj. stručna znanja iz područja fizike čvrstog stanja, anorganske kemije, kvantne fizike i analitičke kemije, te ne posjeduje certifikat za provođenje GSR analize pomoću SEM/EDX-a.

Na sreću, GSR analiza pomoću SEM/EDX-a nedestruktivna je analiza i moguće ju je za isti uzorak ponoviti mnogo puta, što znači da je moguće kvalitetno provesti kontrolno vještačenje. Budući da odnedavno postoji mogućnost provedbe GSR analize na modernom SEM/EDX-u izvan službenih institucija države, postoji realna mogućnost provedbe kontrolne GSR analize po nalogu suda, tužiteljstva ili obrane.

Forenzička 3D rekonstrukcija

Već više od 15 godina egzistira i stalno se usavršava metoda forenzičke 3D rekonstrukcije koja se najčešće koristi prilikom rekonstrukcije ubojstava vatrenim oružjem, ali i pri rekonstrukciji požara (npr. tzv. Kornatski slučaj), eksplozija, nesretnih slučajeva, te naročito kod biometrijskih vještačenja kod identifikacije nepoznatih počinitelja registriranih na snimkama nadzornih kamera. U tipičnom slučaju nepoznati je počinitelj maskiran i klasično biometrijsko vještačenje nije moguće, te se prilikom biometrijskog vještačenja jedino može utvrditi visina počinitelja registriranog na videosnimkama nadzornih kamera. U takvim slučajevima, prije početka vještačenja treba utvrditi stupanj deformacije slike koji je posljedica nesavršenosti objektiva kamere, te izvršiti korekciju te deformacije, pa tek nakon toga utvrditi visinu nepoznatog počinitelja.

Usavršavanjem metode forenzičke 3D rekonstrukcije uz korištenje laserskog 3D skenera, vještak rutinski uspjeva iz siluete nepoznatog počinitelja na videosnimci odrediti njegovu visinu u preciznosti od oko jednog centimetra. To nije dovoljno za identifikaciju počinitelja, ali je u slučajevima

bitne razlike u visini nepoznatog počinitelja iz videosnimke i fizički izmjerenog okrivljenika, optuženika ili osuđenika, moguće apsolutno isključiti predmetnog kao mogućeg počinitelja.

Takav tip analize u posljednjih je šest godina napravljen u više od 120 slučajeva po nalogu suda ili tužiteljstva, te jednom po nalogu Vrhovnog suda, a u posljednje vrijeme u nekoliko je slučajeva provedeno i na zahtjev obrane.

Na sličan način moguće je izvršiti rektifikaciju fotografije ili videosnimke ako se ona prethodno razloži na sastavne elemente, tj. na tzv. (engl.) *frameove*. Takvom metodom moguće je, primjerice, utvrditi duljinu traga kočenja iz loše snimljene fotografije koja se nalazi u fotodokumentaciji očevida prometne nezgode, ali i u slučajevima gdje se naknadno, npr. tijekom dokaznog postupka na sudu, dođe do saznanja kako je moguće da je prilikom očevida došlo do nekog bitnog propusta ili pogreške.

Ranije nije postojala mogućnost kvalitetne kontrole eventualne pogreške, međutim, danas je vještačenjem i unapređivanjem metode forenzičke 3D rekonstrukcije, uz korištenje fotogrametrijskih algoritama i laserskog 3D skeniranja mjesta događaja, moguće izvršiti forenzičku 3D rekonstrukciju svih tragova koji su fotografirani na mjestu događaja, ali nisu bili korektno obrađeni u smislu preciznog određivanja njihova položaja, te orijentacije u odnosu na azimut i elevaciju. Takva nekvalitetna registracija tragova na mjestu događaja nije nekakav izuzetak, nego je pravilo. U svim takvim slučajevima, u kojima su originalni tragovi odavno uništeni i fizički više ne postoje, moguće je naknadno izvršiti kvalitetnu forenzičku 3D rekonstrukciju tih tragova i u nastavku predmetno vještačenje. O navedenoj novoj metodi održana je prezentaciju na konferenciji svjetskog ranga u Amsterdamu sredinom mjeseca studenog 2013. godine.

Rekonstruiranje dinamike događaja analizom krvavih mrlja

Nedostatno i nekvalitetno registriranje tragova najizraženije je kod registriranja prskotina krvi na mjestu događaja, akterima događaja, njihovoj odjeći i sl. Ti su tragovi registrirani na način koji je ispod standarda potrebnog za provođenje novih metoda vještačenja u balistici, a često su rezultat nezainteresiranosti za promjenu načina rada ekipe za očevid.

Danas je moguće utvrđivanje dinamike događaja i rekonstruiranje dinamike događaja na temelju analize krvavih mrlja, tzv. *blood-spatter analysis*. Vještak može samostalno ili uz pomoć stručnjaka za biološke tragove obaviti forenzičke 3D rekonstrukcije ubojstava, tj. korištenjem karakteristika svake pojedine krvave kapljice može rekonstruirati položaj žrtve u prostoru mjesta događaja. Pritom je potrebno mjesto događaja snimiti laserskim 3D skenerom, te "preklopiti" svaki zanimljiv trag registriran na fotografijama s očevida s 3D modelom mjesta događaja, pa na osnovi položaja, oblika i dimenzija prskotine krvi, kao i kuta pružanja u odnosu na horizontalnu ili vertikalnu ravninu, utvrditi pod kojim kutom je pojedina kapljica krvi doletjela na nekakav objekt na mjestu događaja, te temeljem tih tragova utvrditi položaj i stav tijela oštećenog i drugih aktera događaja u trenutku pogotka iz vatrenog oružja, uboda nožem, tupim predmetom i sl.

U posljednjih šest godina metoda forenzičke 3D rekonstrukcije s uspjehom je primijenjena na rekonstrukcije ubojstava vatrenim oružjem, ali i na rekonstrukcije ubojstava hladnim oružjem, požare, eksplozije, rekonstruiranje tragova koji fizički više ne postoje, kod biometrijskih vještačenja, te u jednom slučaju nesreće na radu u kojoj je radnik pao i poginuo na gradilištu, pri čemu su iskazi svjedoka u pogledu mjesta s kojeg je pao bili suprotni, pa je sud naložio forenzičku 3D rekonstrukciju događaja.

Godišnja konferencija Europskog kruga u Zagrebu

**Godišnja konferencija
Europskog kruga baristerske
komore Engleske i Walesa održat
će se u suradnji s Hrvatskom
odvjetničkom komorom od 13.
do 15. studenoga 2014. godine
u Zagrebu.**

**Hrvatska je za domaćina ove
godišnje konferencije izabrana
zbog toga što je ona najnovija
članica Europske unije, a tema
konferencije bit će "Europski
odvjetnici u Uniji koja se
mijenja".**

**Hrvatski odvjetnici moći će
sudjelovati u radu Konferencije.
Konačni program, kao i ostali
uvjeti sudjelovanja, bit će
objavljeni na internetskoj
stranici Hrvatske odvjetničke
komore. Radni jezik
Konferencije bit će engleski.**

ZAGREB

Thursday 13th –

– Saturday 15th November 2014

As Croatia grows accustomed to its status as the EU's newest member, elsewhere discontentment with the Union – reflected in the vote for anti-EU parties in this year's Parliamentary elections – is forcing a re-think of the way the EU operates and its relationship with individual States. How will these changes impact on European law and lawyers? What is the role of cross-border professional collaboration in all this? And what can advocates in newer and older Member States learn from each other in facing the challenges ahead?

At this year's Conference of the European Circuit, we are the guests of the Croatian Bar Association (HOK) in their first-rate conference facility at Koturaška 53/II, 10000 Zagreb. Please join us in this relaxed and chic city to debate legal and professional issues of interest to lawyers from the UK, Croatia and elsewhere.

Sessions include:

Competition and State Aid : the experience in accession States

The future of legal business: Croatian and UK perspectives

Developments in cross-border tort claims

Briefing on the work of the Croatian Supreme Court

Updates on key European legal issues

European Circuit of the Bar Annual Conference 2014

In collaboration with
Hrvatska odvjetnička komora - the Croatian Bar Association
and with the support of the American Counsel Association

European lawyers in a changing Union

Proposed Agenda:

Drinks reception on the evening of Thursday 13th November

.....

Friday 14th

Morning

-A visit to and briefing about the work of the Supreme Court
and a visit to a local court.

.....

Afternoon

Conference sessions

.....

Evening

Conference Dinner

.....

Saturday the 15th Morning

Further conference sessions

The Conference will close at about 1 pm.

.....

A detailed programme together with pricing will be available shortly.
For further details please contact Carol Barnsley, administrator@europeancircuit.com,

We expect the conference to be accredited for six hours BSB CPD.

www.europeancircuit.com

Odvjetnik Hrvoje Kovač iz Bjelovara poslao je uredništvu, vezano uz članak "Žalba u upravnom sporu"; objavljen u "Odvjetniku" br. 5-6/14. svoj prijedlog ocjene suglasnosti čl. 66. st. 2. Zakona o upravnim sporovima s Ustavom Republike Hrvatske, kao prilog raspravi. Odvjetnik Kovač ovaj je prijedlog za ocjenu ustavnosti podnio Ustavnome sudu Republike Hrvatske u travnju ove godine, a zbog posebno zanimljive teme objavljujemo ga u cijelosti.

Prijedlog za ocjenu ustavnosti

Prijedlog

Piše:
Hrvoje Kovač

odvjetnik iz
Bjelovara

I.

Čl. 66. st. 2. Zakona o upravnim sporovima određeno je da se žalba protiv presude može podnijeti samo kada je upravni sud sam odlučio o pravu, obvezi ili pravnom interesu stranke.

Smatram takvu odluku protuustavnom.

Naime, takva odredba znači da u slučaju kada upravni sud odbije tužbeni zahtjev (čl. 57. ZUS-a), žalba nije dopuštena. Takva je odredba protuustavna, jer je suprotna odredbi čl. 18. st. 1. Ustava Republike Hrvatske kojom je zajamčeno pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom.

II.

Podsjećam da je novi Zakon o upravnim sporovima koncipiran i donesen upravo radi toga da upravni sudovi postaju sudovi pune jurisdikcije, dakle samostalno odlučuju o pravima i obvezama stranaka (a ne kao do tada kada su samo mogli poništavati upravna rješenja), te je zbog toga i propisana dvostupnjevanost i osnovan je Visoki upravni sud Republike Hrvatske kao sud drugog stupnja.

Međutim, pobijanom odredbom čl. 66. st. 2. praktički se isključuje dvostupnjevanost, jer protiv presude kojom se odbija tužbeni zahtjev nije dopuštena žalba. To je potpuno protivno duhu i cilju samog Zakona i tom odredbom praktički se ostalo na pozicijama kakve su u upravnom sudovanju postojale i do donošenja novog ZUS-a. Takva odredba praktično znači da pravo na žalbu ima samo tužena strana, tj. državna tijela – ministarstva, Vlada Republike Hrvatske, HZMO, HZZO i dr., dakle tijela koja

donose upravne akte koji se kasnije pobijaju u upravnim sporovima. Naime, ako prvostupanjski upravni sud odbije tužbeni zahtjev, nezadovoljna stranka je tužitelj, tj. građanin koji je tužio državna tijela, no on u takvom slučaju ne bi imao pravo na pravni lijek, tj. nema pravo žalbe.

No, kad prvostupanjski upravni sud sam odlučio o pravu, obvezi ili pravnom interesu stranke (čl. 58. st. 1. i čl. 22. st. 2. toč. 1. i 3. i st. 3. ZUS-a), što znači da prihvaća tužbeni zahtjev, poništava upravni akt i sam odlučio o pravu tužitelja, tada državna tijela imaju pravo žalbe drugostupanjskom sudu, tj. Visokom upravnom sudu. Time su tužiteljima u upravnom sporu (a to su najčešće obični građani koji zahtijevaju ostvarenje nekih osnovnih prava) u slučaju negativne prvostupanjske odluke uskraćena prava na žalbu, dok s druge strane državna tijela kao tuženi, u slučaju negativne prvostupanjske odluke, takvo pravo žalbe imaju.

Dakle, time ne samo da je povrijeđena odredba čl. 18. st. 1. Ustava Republike Hrvatske, nego i odredbe čl. 26. i 14. st. 2 Ustava, jer je jasno da postojanjem pobijane odredbe ZUS-a nisu svi jednaki pred zakonom i sudovima (državna tijela imaju prednost pred građanima, jer oni imaju pravo žalbe protiv prvostupanjske negativne presude, a tužitelji-građani to pravo nemaju).

III.

Zato predlažem da Ustavni sud Republike Hrvatske u skladu s čl. 38. st. 1. i čl. 55. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, pokrene postupak za ocjenu ustavnosti čl. 66. st. 2. Zakona o upravnim sporovima, te da navedenu zakonsku odredbu ukine.

Kolokacije u jeziku prava

Sinonimija nije odlika samo engleskog jezika, niti samo jezika prava

An applicant cannot rely on a period spent as a fugitive, during which he sought to avoid being brought to justice in his own country. When an accused person flees from a State which adheres to the principle of the rule of law, it may be presumed that he is not entitled to complain of the unreasonable duration of proceedings after he has fled, unless he can provide sufficient reasons to rebut this presumption.

Citirani odlomak dio je uputstava Europskoga suda za ljudska prava koja se odnose na primjenu članka 6. Konvencije, konkretno na to kako valja procijeniti što je razumno vrijeme (*assessment of a reasonable time*) u postupku. Odlomak kaže da postoji predmnjeva da se bjegunac nema pravo pozivati na povredu načela razumnog vremena ako je do povrede došlo zbog toga što se krio od pravde – osim ako iznese dovoljno dokaza da tu predmnjevu obori. Oboriti predmnjevu, *to rebut a presumption*, jedini je djelić citiranih dviju rečenica koji se ne može drugačije izraziti, tj. nema sinonima. Svi drugi dijelovi dviju rečenica, gotovo svaka riječ ili sveza riječi u njima, može se zamijeniti nekom inačicom. Pa pođimo redom – iskušajmo ovu tvrdnju.

An applicant je u kontekstu obraćanja Sudu u Strasbourgu podnositelj zahtjeva. U svakom drugom kontekstu mogao bi biti podnositelj molbe ili prijavnice, tj. kandidat – *a candidate*. *To rely on* je iznimno važan glagol za okrivljenika i njegovog branitelja, kao i tuženika u građanskom postupku i njegova odvjetnika, jer odgovara našem “pozivati se na”. Zamjenjiv je

s glagolima *to raise* (najbliži našem “isticati”), *to plead* i *to invoke*. Nadalje, *he sought to avoid being brought to justice* (doslovno: pokušao je izbjeći dovođenje pred lice pravde) može se izraziti kraće: *he absconded*. *To abscond* znači upavo to: kriti se od pravosuđa. *To flee* je sinonim za *to escape*. Pripadajuća imenica je *a flight* (da, doista se i piše i izgovara isto kao i “let”). Posebno je važno upamtiti imenicu, jer se opasnost od bijega kao osnova za određivanje istražnog zatvora redovito izražava kao *a flight risk*, pa se pita *is there a flight risk*, ili *does the suspect pose a flight risk*, ili – iz perspektive hrvatskog jezika malo sintaktički neobično – *is the suspect a flight risk*. Imenica *flight* u značenju bijega upotrebljava se i izvan prava. Na primjer, biblijska priča o bijegu Svete obitelji u Egipat (*Flight to Egypt, la fuga in Egitto, die Flucht nach Ägypten*) čest je slikarski motiv, pa su neki sretnici među nama imali prilike vidjeti istoimeno djelo slikara Iva Dulčića izloženo u Vatikanskom muzeju suvremene sakralne umjetnosti. U jednom posve drugačijem kontekstu, sintagma *white flight* uvriježila se u multi-etničkim društvima kao naziv jedne demografske pojave, tj. trenda napuštanja gradova od strane njegovih bijelih stanovnika radi bijega u prirodu – ili možda bijega od susjeda druge boje kože i drugačijih običaja i navika. Za izraze ili nazive koji se mogu upotrijebiti zamjenski, tj. kao sinonimi, kaže se *they can be used interchangeably*. Sinonimija nije odlika samo engleskog jezika, niti samo jezika prava. Kako se odnositi prema toj pojavi u stranom jeziku? Drugim riječima, koji je strateški stav

Priredila

Ivana Bendow
prof.

O autorici
Ivana Bendow podučava
pravnički engleski jezik
i sastavlja hrvatsko-
engleski kolokacijski
rječnik prava. Autorica
je dvaju dvojezičnih
frazoloških rječnika u
nakladi Školske knjige.

korisno zauzeti? Naime, suprotno popularnoj izreci da od viška glava ne boli, od vokabularnog "viška" bi mogla zaboljeti. Pomiješaju se razne opcije, pa kao da jedna potire drugu, umjesto da je učvršćuje. Podijelit ću s vama strategiju koju sam sama razvila i koju koristim kad god kao učenica stranog jezika naiđem na sinonimiju. Suočena s nekoliko izražajnih mogućnosti, ja unaprijed odaberem jednu koju ću aktivno upotrebljavati, a ostale ću – tako sama sebi unaprijed obećam – samo prepoznavati kad ih čujem u govoru drugih ili vidim u tekstu.

Predlažem vam da moju strategiju isprobate na sinonimima koji slijede u rječničkom dijelu ovoga priloga. Izdvojite jednu istoznačnicu i recite sami sebi, na primjer: "Challenge the judge – to mi se nekako sviđa, nekako mi je blisko, leži mi. Tako ću ja govoriti o zahtjevu za izuzeće suca. A ovaj *seek recusal of the judge* ću zadržati na razini prepoznavanja, tj. razumjet ću ga kada ga čujem ili susretnem u tekstu." Razvrstavanje komadića jezika unaprijed na one za aktivnu i one za pasivnu uporabu trebalo bi i jednu i drugu pospješiti.

utvrditi činjenice to establish the facts, to ascertain the facts
zatražiti izuzeće suca to challenge the judge, to seek recusal of the judge, to move for judicial disqualification
teret dokazivanja the burden of proof, the onus of proof
uređeno člankom 6 governed by Article 6, regulated by Article 6
pozivati se na nužnu obranu to invoke self-defence, to rely on self-defence, to raise self-defence
zabrana ponovnog suđenja za isto djelo *ne bis in idem*, prohibition of double jeopardy
personalni dokazi witness evidence, testimonial evidence
zaključak an inference, a conclusion
zaključiti, izvesti zaključak iz podataka to infer from the facts, to conclude from the facts
nepristranost impartiality, lack of bias
samozastupanje self-representation, appearing *pro se*
nezastupana stranka an unrepresented party, a litigant in person, a *pro se* party
siromašna stranka an indigent party, a poor party
povreda a violation, a breach, an infringement
sud rješava predmete the court deals with cases, the court hears cases
donijeti presudu to give judgment, to render judgment
potvrditi prvostupanjsku presudu to uphold the first-instance judgment, to affirm the first-instance judgment

ukinuti prvostupanjsku presudu to reverse the first-instance judgment, to overturn the first-instance judgment
poštivati odluku suda to abide by the court decision, to comply with the court decision
osporavati odluku suda to contest the court decision, to challenge the court decision
podnijeti žalbu to file an appeal, to lodge an appeal
podnesak a submission, a pleading
zakonitost legality, lawfulness
pravna i činjenična pitanja points of law and fact, questions of law and fact, legal and factual questions
nadležni sud the competent court, the court having jurisdiction
podlijegati preispitivanju od strane višeg suda to be liable to review by a higher court, to be subject to review by a higher court
oglasna ploča suda the court's notice board, the court's bulletin board
pokrenuti sudski postupak to institute court proceedings, to bring judicial proceedings
na prijedlog ili na vlastiti poticaj upon motion or on its own initiative, upon motion or *proprio motu*, upon motion or *sua sponte*
prijedlog za poništaj a motion to quash, a motion to nullify, a motion to vacate
davanje lažnog iskaza false testimony, perjury
istražni zatvor pre-trial detention, pre-trial custody, remand
nastupila je zastara progona prosecution is time-barred, the limitation period for prosecution has expired
tumačenje zakona statutory interpretation, statutory construction

Jezična razumljivost i jasnoća

S obzirom na to da se način nečijeg govorenog i/ili pisanog izražavanja općenito smatra pokazateljem njegove opće, a ne samo jezične obrazovanosti, on može snažno utjecati na njegov uspjeh ili neuspjeh u raznim područjima, a ne samo u komuniciranju. Komunikacija je vrlo osjetljiv proces u kojem nerijetko dolazi do poteškoća, nesuglasica, zabuna i problema bilo zbog sadržaja poruke bilo zbog načina na koji je poruka oblikovana. U pravu je osobito važno paziti na to da riječi uvijek upotrebljavamo u skladu s njihovim temeljnim značenjem navedenim u općem ili stručnom rječniku hrvatskoga jezika. Pridavanje nekog drugog značenja ili tumačenje značenja riječi u hrvatskome jeziku suprotno onom koje je navedeno u rječniku može imati vrlo negativne posljedice.

Na putu od pošiljatelja do primatelja značenje poruke se ne smije promijeniti. U suprotnom se događa da je sadržaj poslanih poruka različit od sadržaja primljene poruke. Poruke također moraju biti jasne i jednoznačne, odnosno oblikovane tako da ih primatelj razumije na jednostavan način, bez dvojbi ili nedoumica.

Evo primjera iz svakodnevnice pisane komunikacije. Najprije su navedene originalne više ili manje nerazumljive poruke, a zatim nakon što su ispravljene. Razmislite o tome što je u porukama promijenjeno kako bi bile razumljive i jasne i pročitajte komentar.

Prije

Molimo poštovane potrošače ukoliko imaju prigovora pismeno mogu dostaviti poštom.

Poslije

U skladu s člankom 8. Zakona o zaštiti potrošača obavještavamo potrošače da pisane prigovore vezane uz kupnju naših proizvoda ili usluga mogu podnijeti na adresu...

Prije

Od 1. 3. povećava se za 5 kuna po stanu predstavnika i blagajniku nakon 10 godina. Da nebi došlo do povećanja pričuve "Rego-Stanu" od 1,53 kune na 2 kune ili 3,30 kune po m² zato da se izbjegne 85% povećanje pričuve molim stanare

za vaše razumijevanje i interesa plaćanja. Hvala Lijepa!

Poslije

Od 1. 3. povećava se, nakon 10 godina, naknada za predstavnika i blagajnika za 5 kuna po stanu. Povećanjem naknade izbjeci će se povećanja pričuve "Rego-Stanu" od 1,53 kune na 2 kune ili 3,30 kune po m². Molim Vas za razumijevanje! Hvala lijepa!

Prije

Kad je blagajna nezaposjednuta i ne radi, prijevozne se karte ispostavljaju u vlaku.

Poslije

Kad blagajna ne radi, karte možete kupiti u vlaku.

Komentirani primjeri

Podsjećamo da je to odlična investicija putem koje je moguće ostvariti pravo na poreznu olakšicu, profitabilnu štednju za budućnost, a cijelo vrijeme pruža i maksimalnu financijsku sigurnost.

Komentar

Poruka nije jasna. Prije profitabilnu trebalo je upotrijebiti glagol, npr. osigurava. Kako je štednja uvijek štednja za budućnost izraz za budućnost je suvišan.

Dakle, novom policom je osiguranik i dalje u osigurateljnem pokriću do datuma isteka koji je na polici naveden.

Komentar

Kako je pismo upućeno osiguraniku, onda je umjesto riječi osiguranik trebalo upotrijebiti vi ste ili sl.

Željeli bismo Vas zamoliti da još jedanput prihvatite našu ispriku zbog nastale situacije.

Komentar

Trebalo je konkretno navesti o kojoj se situaciji radilo, odnosno zbog koje se situacije ispričavamo. Izraz zbog nastale situacije nekonkretan je i neprecizan.

Djelatnici zaduženi za obavljanje poslova i una-

Priredio

dr. sc.
Marko Alerić
prof.

O autoru

Marko Alerić diplomirao je, magistrirao i doktorirao na studiju kroatistike Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje je izabran u znanstveno-nastavno zvanje docenta. Sudjeluje na brojnim međunarodnim znanstvenim skupovima i objavljuje znanstvene i stručne radove iz područja jezikoslovlja.

pređenje stanja zaštite od požara iz stavka 4. i 5. ovoga članka moraju imati najmanje zvanje vatrogasca ili završeno srednjoškolsko obrazovanje u programu gimnazije ili srednjoškolsko strukovno obrazovanje u četverogodišnjem trajanju, te položen stručni ispit.

Komentar

Nije jasno trebaju li djelatnici osim navedenog obrazovanja položiti i stručni ispit. Kako je veznik *te* sastavni veznik, njegovo je značenje da je ono što iza njega dolazi povezano s onim što je navedeno prije. Dakle, osim navedenog obrazovanja potrebno je položiti i stručni ispit. Kada bi jedno isključivalo drugo, onda bi bio upotrijebljen veznik *ili*.

Navodim i nekoliko primjera česte pogrešne upotrebe riječi u hrvatskome jeziku.

Isticati ili istjecati

Riječi sličnoga izraza mogu imati različito značenje pa treba paziti na njihovu uporabu.

Kad je god to moguće, treba **isticati** prednost domaćeg proizvoda.

Uskoro je iz slavine počela **istjecati** voda.

Usporedimo

isticati (isticem, isticješ, istiche, isticemo, isticete, isticu)

istjecati (istječem, istječesh, istječe, istječemo, istječete, istječu)

Što je pravilno?

Pravilno je i 'isticati' i 'istjecati', ali svaki glagol ima svoje značenje i ne mogu se zamjenjivati bez promjene značenja. Glagol *isticati* nastao je prema glagolu *istaknuti* i znači 'nešto iz nečega izdvojiti, naglasiti' i sl. (Najboljeg se učenika istiche.) Glagol *istjecati* nastao je prema glagolu *isteći* i znači slično kao i glagol *otjecati* (Voda istječe iz slavine. Rok za predaju dokumenta istječe.). Oblici *-ticati* i *-tjecati* javljaju se u velikom broju glagola. Oblik *-ticati* dolazi u nesvršenim glagolima prema *-taknuti* u svršenim glagolima (npr. *uticati* prema *utaknuti*, *poticati* prema *potaknuti*, *zaticati* prema *zataknuti*), a oblik *-tjecati* dolazi u nesvršenim glagolima prema svršenom *-teći* (npr. *istjecati* prema *isteći*, *optjecati* prema *opteći*, *pritjecati* prema *priteći*).

Dakle, čovjek se svojim radom istiche, a vrijeme, rok i voda istječu.

Pravilni primjeri

Maloprodajnu je cijenu dovoljno istaknuti samo na prodajnom mjestu.

U ponoć istječe rok za predaju godišnjih poreznih prijava.

Krajnji rok za javnu ponudu je 12. kolovoza jer

tada istječe zakonski rok za preuzimanje.

Molimo Vas da u govoru budete što kraći jer nam vrijeme istječe.

Budući ili budući da

Neki se oblici u hrvatskome jeziku pravilno javljaju uvijek u spoju dviju riječi.

Budući je utvrđen niz nezakonitosti, očekuje se podizanje optužnice.

Budući da nismo pronašli odgovarajućeg vanjskog suradnika, nastava se privremeno prekida.

Usporedimo

budući : budući da

Što je pravilno?

Pravilan je samo oblik *budući da*. Naime, riječ *da* u uzročnom vezniku *budući da* nije pravilno izostaviti jer tada dolazi do promjene značenja. Umjesto uzročnoga veznika *budući da* dobivamo pridjev *budući* koji ima sasvim drugo značenje, ono što će tek biti.

Pravilni primjeri

Budući da meteorolozi najavljuju vruće ljeto, i ove se godine očekuje velik broj turista.

Sačuvajte pozivnicu budući da je ona i ulaznica na večeru.

Pošto ili budući da

Među veznicima koji se u svakodnevnoj komunikaciji ne bi smjeli zamjenjivati, jer imaju različito značenje, česti su *pošto* i *budući da*.

Pošto (kada) su se zaustavili, odmorili su se.

Pošto (jer) boljeg rješenja nema, prihvaćamo vašu ponudu.

Budući da (jer) je prijavljen velik broj natjecatelja, očekuje se velik uspjeh.

Usporedimo

pošto (kad), pošto (jer) : budući da (jer)

Što je pravilno?

Pravilan je i veznik *pošto* i veznik *budući da*, ali veznik *pošto* ima vremensko značenje i znači isto što i veznici *kada*, *nakon što*. Veznik *budući da* ima uzročno značenje i znači isto što i veznici *jer*, *kako*, *zbog toga što*, *zato što*.

U uzročnom vezniku *jer* nepravilno je umjesto krajnjega *r* upotrebljavati *l* (*jel* umjesto *jer*).

- *jel* – uvijek je nepravilno. Umjesto "Nije me pitao **jel** misli da o tome sve znam" pravilno je "Nije me pitao **jer** misli da o tome sve znam."

Pravilni primjeri

Uhvaćen je pošto (kada, nakon što) je dao lažnu novčanicu.

Ravnateljica je podnijela ostavku pošto (kada, nakon što) je saznala za taj propust.

Budući da (jer) se uvjeti nisu promijenili, ugovor će biti jednak prošlogodišnjem.

Dana 17. lipnja 2014. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

ANA ČULO
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u SLAVONSKOM
BRODU.

ANA DOLEŽAL
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ANTE-TONČI
ĐURKOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u DUBROVNIKU.

LUCIJA FRANJIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

BARBARA GLAVAŠ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

METKA HRGA
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u POREČU.

TONKA JERAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MIRJANA KOPIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**DOROTEA
KOVAČEVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

LUKA KUČERKA
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

MAŠA MARKOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**DOMAGOJ
PETRINOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DAVOR PETROVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

ISKREN ROŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MATIJA SAVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJEČI.

LARA TONČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

*Dopredsjednik
HOK-a Mladen
Klasić s novim
članovima*

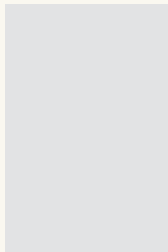

Dana 16. srpnja 2014. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

DAMIR BRGULJAN
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

ILIJA BRKIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

MARKO DOŠEN
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

MATIJA DUK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MIRNA FERK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

STJEPAN GAGRO
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u KRIŽEVcima.

ANDREJ GARIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u SLAVONSKOM
BRODU.

MARIJA GARIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARKO JAKLIN
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARIJA JELIČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SABINA JOVANOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

MARIJANA JURJEVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANDRIJA KNEZOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TIHANA KOZINA
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

ZRINKA KOŽUL
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u SLAVONSKOM
BRODU.

MARTINA MARUŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

HRVOJE NOVAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

VLADIMIR PAR
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANDREJA PARADIŠ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SINIŠA PRODANOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u VIROVITICI.

SUZANA RISTIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. lipnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVAN STAKORIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARIJANA ŠVEHAR
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARTINA ŽIBREG
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. srpnja
2014. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

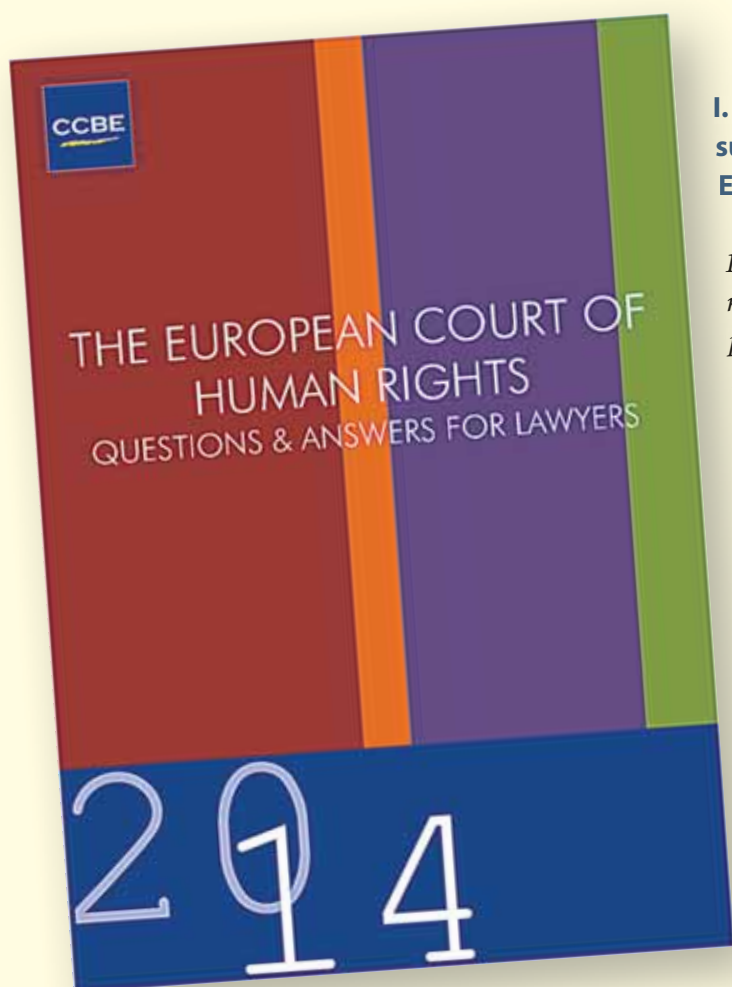

*Dopredsjednik HOK-a
Mladen Klasić s novim
članovima*

Krovna organizacija odvjetničkih komora Europe (CCBE) nedavno je objavila novu publikaciju namijenjenu odvjetnicima. Radi se o praktičnom vodiču za odvjetnike koji se pojavljuju pred Europskim sudom za ljudska prava (ESLJP). Vodič je predstavljen u obliku pitanja i odgovora.

Praktični vodič za odvjetnike u postupcima pred Europskim sudom za ljudska prava

I. Postupak pred nacionalnim sudom prije podnošenja zahtjeva ESLJP-u

1. U kojoj se fazi tijekom postupka pred nacionalnim sudom valja pozvati na povredu ljudskih prava?

Predmeti povrede Konvencije moraju se zastupati pred nacionalnim sudom prvog stupnja, kako bi se potencijalan zahtjev Europskom sudu za ljudska prava (ESLJP) mogao pripremiti od samog početka. Štoviše, ako su u određenom predmetu povrijeđena temeljna prava, odvjetnik je dužan založiti se za to da se takva povreda utvrdi pred nacionalnim sudom: ako sud utvrdi postojanje povrede, onda podnošenje zahtjeva ESLJP-u neće biti potrebno. Slučajevi povrede članaka Konvencije zastupaju se na materijalnoj osnovi u

Prijevod s engleskog jezika:

**mr. Agnes
Milovan Solter**

.....
sudski tumač

prvom stupnju, uz posebno navođenje važećih članaka Konvencije. Primjereno je zastupati iste argumente Konvencije u žalbi kao i na sudu najvišeg stupnja, odnosno bilo kojem drugom ustavnom ili vrhovnom (kasacijskom) sudu koji djeluje kao sud posljednje instance. Načelo supsidijarnosti nalaže da nacionalni sudovi moraju imati priliku razmotriti i ponuditi sudsku zaštitu u slučaju navodne(ih) povrede(a). Ako ti sudovi nisu osigurali sudsku zaštitu, onda se zahtjev za sudskom zaštitom može podnijeti ESLJP-u.

2. *Je li obavezno uložiti žalbu sudu najvišeg stupnja prije podnošenja zahtjeva ESLJP-u?* Prije podnošenja zahtjeva ESLJP-u uvijek je potrebno uložiti žalbu najvišem državnom sudu kako bi se izbjegla opasnost da ESLJP zahtjev proglašeni nedopuštenim zbog neiscrpljivanja svih domaćih pravnih lijekova, a kako je propisano člankom 35. st. 1. Konvencije. U nekim državama žalba najvišem sudu nije potrebna, kao na primjer u slučaju da je taj sud već donio odluku o predmetnom pravnom pitanju. U takvim okolnostima odvjetnik treba pažljivo proučiti mjerodavno domaće pravo, položaj nacionalnog suda zadnje instance, te sudsku praksu ESLJP-a. Konvencija nalaže da se iscrpe sva domaća pravna sredstva koja su primjerena i učinkovita te relevantna u odnosu na navodne povrede.

3. *Je li važno iscrpiti sve domaće žalbene postupke?*

Jako je bitno iscrpiti sve raspoložive domaće žalbene postupke. Ako u određenom slučaju nije uložena žalba svim nacionalnim sudovima uključujući državni sud najviše instance, ESLJP zahtjev može proglašiti nedopuštenim sukladno članku 35. Konvencije. Sustav Konvencije utemeljen je na načelu supsidijarnosti. Ako podnositelj zahtjeva nije iscrpio sva domaća pravna sredstva, ESLJP će zaključiti da nacionalni pravni sustav nije

imao priliku proučiti prigovore u odnosu na Konvenciju.

4. *Kako zastupati u predmetima povrede Europske konvencije o ljudskim pravima?*

U svakom se predmetu povredu Konvencije mora braniti na materijalnopravnoj osnovi. Izričito se preporučuje da se istakne povreda specifičnih članaka Konvencije, a ne opća ili apstraktna povreda pravnih načela. Isto tako, preciznost se nalaže u odnosu na navodne mjere koje se traže od Suda. Na primjer, ako se ističe povreda prava na suđenje u razumnom roku (članak 6. st. 1. ECHR) u kontekstu nacionalnog kaznenog postupka, treba jasno navesti koju se kaznu traži: okončanje postupka, ili priznanje postojanja olakotnih okolnosti (koje su alternativna sankcija za povredu prava na pravično suđenje u sudskoj praksi Suda).

5. *Kako u nacionalnim postupcima isticati sudsku praksu ESLJP-a?*

Primjereno je isticati sudsku praksu ESLJP-a pred nacionalnim sudovima, i to na način da se navedu prethodne odluke Suda u vezi s povredama predmetnog(ih) član(a)ka Konvencije. Presude ESLJP-a u vezi s takvim povredama moraju se navesti u potpunosti, uključujući pozivanje na određene točke koje se odnose na povrede na koje se pozivalo u presudama ESLJP-a u sličnim slučajevima. Odvjetnici se ne smiju ograničiti samo na razmatranje presuda ESLJP-a vezanih uz istu optuženu državu. Preporučljivo je proučiti sve slične odluke ESLJP-a za zemlje sa sličnim pravnim sustavom.

6. *Trebaju li se povrede temeljnih prava uvijek isticati u pisanom obliku?*

Izričito se preporučuje da se navodne povrede Konvencije podnesu u pisanom obliku, i to u obliku pisanih podnesaka, pisanih obavijesti sudu, ili drugih pisanih zaključaka. Više se ne osporava primjerenost zastupanja u slučajevima povrede ljudskih prava, a suci su dužni odlučivati o tim pitanjima.

Osim toga, ako su povrede istaknute u pisanom obliku, odvjetnik će moći dati na uvid te dokumente u bilo kojem trenutku tijekom postupka pred nacionalnim sudom, a u konačnici i pred ESLJP-om.

7. Kako savjetovati stranku?

Bitno je da odvjetnik stranku savjetuje što preciznije i temeljitije te da na taj način ukaže na relevantna pravna pitanja. Nejasnom analizom pravnog pitanja neće pomoći klijentu, a može prijevremeno dovesti do neuspjeha u sporu pred Europskim sudom. Stoga je potrebno što preciznije utvrditi relevantne činjenice. Precizno utvrđivanje činjeničnog stanja potrebno je kako bi se izbjegle nejasnoće ili netočnost u vezi s relevantnim člancima Konvencije te bilo kakvu nepreciznost u odlukama nacionalnih sudova, a što može proizaći iz pojednostavljene analize onih prava koja su navodno povrijeđena.

8. Kako prikazati povredu Konvencije?

Odvjetnici trebaju izbjeći situaciju da obranu temelje na apstraktnim povredama jednog ili više prava zajamčenih Konvencijom. Navodne povrede trebaju se precizno braniti na način da se identificira povreda jednog ili više određenih prava zajamčenih člancima Konvencije ili jednim od njezinih protokola.

9. Kako pripremiti predmet tijekom postupka pred nacionalnim sudovima?

Odvjetnici su dužni voditi spise s potpunom dokumentacijom čim se pokrene postupak pred nacionalnim sudom, i ažurirati ih u svakoj fazi postupka kako bi imali kompletan spis kad se postupak okonča u najvišoj instanci. Spis mora sadržavati dokaze, sve sudske dokumente (iskaze, pisanih podnesaka, sudskih naloga i tako dalje), izvratke iz komentara ljudskih prava, kao i relevantnih domaćih presuda te presuda ESLJP-a.

10. Koji pristup valja primijeniti na kraju postupka pred nacionalnim sudovima?

Nakon što se iscrpe svi pravni lijekovi pred nacionalnim sudovima, odvjetniku se pre-

poručuje da savjetuje stranku o mogućim izgledima za uspjeh u sporu pred ESLJP-om. Odvjetnik je dužan jasno upozoriti stranku na rok za podnošenje zahtjeva Sudu koji je trenutačno šest mjeseci od datuma pravomoćne presude nacionalnog suda (navedeni će se rok smanjiti na četiri mjeseca, čim sve zemlje članice ratificiraju Protokol 15). Savjet bi trebao uključivati i pregled najnovijih relevantnih presuda iz HUDOC-a (baze podataka ESLJP-a). Odvjetnik je dužan pažljivo i istinito objasniti izgleda za utvrđenje dopuštenosti i sve predvidljive poteškoće. Pri tome, odvjetnik je dužan razmotriti i objasniti ključne teme poput postupka suca pojedinca, statistiku nedopuštenosti, trajanje postupka u Strasbourgu, procijenjenih troškova postupka te pravila o pravednoj naknadi. Važno je da odvjetnik stranci jasno i više puta napomene kako Europski sud za ljudska prava nije dodatna žalbena instanca, a niti "sud četvrtog stupnja".

Pažnja je potrebna u odnosu na točan istek zastare za podnošenje zahtjeva, kao što je npr. pitanje ističe li ona za vikend, jer se nacionalna pravila mogu razlikovati od pravila ESLJP-a.

Slično tome, pozornost treba usmjeriti na specifična pitanja kao što su izračun zastare za podnošenje zahtjeva Sudu u slučaju višestrukih nekonsekutivnih razdoblja pritvora (vidi *Idalov v. Russia*, zahtjev br. 5826/03).

Rok od šest mjeseci prekida se jedino podnošenjem zahtjeva s kompletnom relevantnom dokumentacijom. Slanje dokumenata faksom ili elektroničkom poštom nije dovoljno te se neće smatrati podnošenjem zahtjeva unutar vremenskog roka (vidi pitanja 16. i 17. u nastavku).

11. Što poduzeti ako se odvjetnika angažira tek nakon okončanja postupka pred nacionalnim sudovima?

Ako se odvjetnika angažira tek nakon okončanja postupka pred nacionalnim sudovima,

Zgrada Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu

tj. ako odvjetnik preuzme predmet tek u ovoj fazi, potrebno je pregledati cijeli predmet kako bi meritorno mogao savjetovati stranku o izgledima za uspjeh u sporu pred ESLJP-om. Potrebno je pravodobno pripremiti i sastaviti relevantne dokumente (punomoći, zahtjeve itd.), a odvjetnik je dužan raspolagati efektivnim znanjem u području Europske konvencije o ljudskim pravima.

12. Kakvi drugi problemi mogu iskrsnuti u tim slučajevima?

Odvjetnik mora biti spreman baviti se posebnim problemima i savjetovati stranku u slučaju da do njih dođe. Takvi problemi uključuju privremene mjere, postupke pred Velikim vijećem, pilot presude, praćenje presuda nakon utvrđenja povrede, besplatnu pravnu pomoć, elektroničko podnošenje zahtjeva, mirno rješavanje spora, zahtjev za anonimnošću, jednostrane izjave, pitanje o jezicima koji se mogu koristiti, kao i proceduralni problemi koji mogu iskrsnuti poput koordinacije kada se od odvjetnika traži da redovito prate internetsku stranicu ESLJP-a radi informacija o predmetima, da redovito konzultiraju bazu podataka Suda i njegovu knjižnicu te da koriste ogledan zahtjev ponuđen na internetskoj stranici Suda.

Konačno, odvjetnici su dužni provjeravati postoje li bilo kakve promjene u odnosu na postupak Suda.

Ako stranka angažira novog odvjetnika, prethodni odvjetnik dužan je predati spis novom odvjetniku uz sve informacije o postupku koji se vodi pred ESLJP-om, jer se na taj način osigurava kontinuitet u zastupanju.

13. Je li moguće podnijeti zahtjev ESLJP-u u odnosu na zakon Europske unije?

Zahtjev vezan uz povrede koje proizlaze iz zakona ili odluka institucija Europske unije ne može se podnijeti izravno ESLJP-u. Nacionalni su sudovi dužni uputiti pitanje tumačenja prava Unije ili valjanosti zakona usvo-

jenih od institucija, tijela ili agencija Unije Sudu Europske unije na prethodnu odluku.

Navodna povreda Konvencije može se u konačnici istaknuti u zahtjevu ESLJP-u, čak nakon presude Suda Europske unije o istom pitanju (vidi npr. presudu *Bosphorus* od 30. lipnja 2005. zahtjev br. 45036/98). Ova bi se mogućnost mogla promijeniti ako Europska unija odluči pristupiti Konvenciji.

14. Koliko je bitna trajna edukacija u području ljudskih prava?

Trajna edukacija iz područja ljudskih prava od osnovne je važnosti za odvjetnike. Odvjetnicima se izričito savjetuje da sudjeluju u obuci i seminarima o materijalnopравnim pitanjima ljudskih prava te da prate razvoj sudske prakse ESLJP-a. Također im se izričito preporučuje da prate specijalizirane tekstove i časopise.

Postoji Europski program za edukaciju pravnih stručnjaka u području ljudskih prava (*HELP Programme*), u kojem je CCBE partner. Taj program podržava zemlje članice Vijeća Europe u provedbi Konvencije na nacionalnoj razini, a posebno se primjenjuje za odvjetnike. Internetska stranica *HELP* programa pruža besplatan pristup materijalima za obuku i alatima o Konvenciji. Taj je sadržaj svakom zainteresiranom korisniku dostupan na stranici: <http://www.coe.int/help>. Konačno, poželjno je vladanje službenim jezicima Suda kako bi se stranci osiguralo adekvatno zastupanje i pomoć.

15. Koja su sredstva dostupna strankama i odvjetnicima?

Brojni su alati dostupni kako bi informirali stranke i odvjetnike o postupku pred Sudom i o zakonodavstvu iz područja ljudskih prava. Internetska stranica ESLJP-a (<http://www.echr.coe.int>) pruža pojednostavljenu verziju Konvencije i njezinih protokola kao i pristup bazi podataka HUDOC, bilješke o informacijama o sudskoj praksi, praktičan vodič o dopuštenosti i mnoge druge izvore.

Mnoge nacionalne internetske stranice također pružaju informacije o ljudskim pravima (vidi pitanje 28.).

II. Postupak pred Europskim sudom za ljudska prava

16. Koji je rok za podnošenje zahtjeva ESLJP-u?

Sud može uzeti u rad samo onaj zahtjev koji je podnesen u roku od šest mjeseci od dana donošenja pravomoćne presude domaćeg suda (članak 35. st. 1.). Valja napomenuti da je Protokol 15, koji će stupiti na snagu nakon ratifikacije u svim zemljama članicama Vijeća Europe, smanjio taj rok od 6 mjeseci na 4 mjeseca.

Navedeni rok teče od dana donošenja konačne odluke najvišeg nacionalnog nadležnog tijela u postupku iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Rok od 6 mjeseci počinje teći od dana kada je podnositelj zahtjeva ili njegov odvjetnik zaprimio obavijest o odluci. Stoga, rok počinje teći s datumom odluke suda, odnosno s datumom kada je odluka priopćena podnositelju zahtjeva i/ili njihovu odvjetniku. Rok ističe sa zadnjim danom od tih šest mjeseci, čak i slučaju da je taj dan nedjelja ili neradni dan za banke.

U idealnom bi slučaju odvjetnik trebao podnijeti zahtjev ESLJP-u, i to tajništvu Suda što je prije moguće, a u svakom slučaju prije isteka navedenog roka. Rok prestaje teći samo ako je Sudu podnesen potpuni zahtjev koji ispunjava uvjete utvrđene u pravilu 47. Poslovnika Suda. http://www.echr.coe.int/Documents/Rule_47_of_the_Rules_of_Court_2014_1_ENG.pdf. Zahtjev će biti upisan samo ako Sud zaprimi potpuni zahtjev, uključujući i sve potrebne dokumente. Odvjetnicima se stoga izričito preporučuje da pošalju zahtjev nekoliko tjedana prije isteka roka od šest mjeseci, kako bi u slučaju potrebe unutar roka od šest mjeseci mogli nadopuniti zahtjev ili priložiti dodatne do-

kumente, te kako bi izbjegli opasnost da zahtjev bude odbijen bez razmatranja.

17. Što je potrebno uključiti u novi obrazac zahtjeva?

Obrasce zahtjeva osigurava Tajništvo i dostupni su u PDF formatu u dijelu internetske stranice Suda namijenjene "Podnositeljima zahtjeva". Pravilo 47. Poslovnika (novi tekst koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014.) navodi podatke koji se moraju navesti u zahtjevu. Letak koji je pripremila Tajništvo objašnjava kako ispuniti zahtjev. Zahtjevi se mogu sastaviti na bilo kojem od službenih jezika država članica Vijeća Europe. http://www.echr.coe.int/Documents/Notes_for_Filling_in_the_Application_Form_2014_1_ENG.pdf (taj je vodič dostupan u većini službenih jezika država članica Vijeća Europe).

Od iznimne je važnosti da sve potrebne informacije u zahtjevu budu što preciznije i točnije. Ako podaci nisu precizni i točni, Sud nije dužan razmotriti takav zahtjev. Dodatak koji ne prelazi maksimalan broj od 20 stranica može se po potrebi priložiti zahtjevu.

Predsjednik suda izdao je "Upute o podnošenju zahtjeva Sudu" u kojima su objašnjeni koraci za pojedine zahtjeve u skladu s člankom 34. Konvencije: vidi http://www.echr.coe.int/Documents/PD_institution_proceedings_ENG.pdf (taj je vodič dostupan u većini službenih jezika država članica Vijeća Europe).

Ovlaštenje koje podnositelj zahtjeva daje svojem odvjetniku sada je sastavni dio obrasca zahtjeva, a podnositelj zahtjeva ga mora uredno ispuniti, datirati i potpisati (izvorni potpis). Pripazite na to da Sud neće pregledati ni upisati nepotpune zahtjeve. Ako je zahtjev nepotpun, odvjetnik je dužan u roku od 6 mjeseci sukladno članku 35. st. 1 podnijeti novi uredno ispunjen prijavni obrazac sa svim priložima.

18. Koje je dokumente potrebno priložiti zahtjevu?

Zahtjevu je potrebno priložiti preslike (nikad izvorne dokumente, prijevodi nisu potrebni) presuda domaćih sudova, dokumente koji potvrđuju pridržavanje šestomjesečnog roka (poput službene obavijesti o pravomoćnoj presudi), te izjave i podneske prvostupanjskog i žalbenog postupka kojima se dokazuje da se pred nacionalnim sudovima pozivalo na Konvenciju. Potonju bi trebalo uključiti, jer presude ne spominju uvijek pravna pitanja u vezi s Konvencijom na koja su se odvjetnici pozivali u postupku, jer ponekad se u nacionalnim presudama ne spominju argumenti koji su istaknuti pred nacionalnim sudovima. Ostali dokumenti koji se odnose na presude ili na mjere koje se osporavaju mogu se priložiti zahtjevu (kao što su transkripti, medicinska ili druga izvješća ili izjave svjedoka). Kopije svih tih dokumenata i presuda moraju biti numerirane kronološki s točnim navođenjem naslova dokumenata. U svim naknadnim podnescima (koji su ograničeni na 20 stranica) priloženi dokumenti mogu biti navedeni prema svojem referentnom broju.

19. Kome i kako poslati zahtjev s popratnom dokumentacijom?

Zahtjev s priloženom dokumentacijom šalje se poštom tajniku Suda. Preporučljivo je koristiti se preporučenom poštom kako biste imali službeni i pisani dokaz o datumu podnošenja zahtjeva.

Zahtjev poslan telefaksom ne smatra se potpunim i ne prekida rok od 6 mjeseci, jer Sud mora zaprimiti izvorno potpisani zahtjev. Ako podnositelj zahtjeva ili odvjetnik podnosi zahtjeve vezane uz različite činjenice za više podnositelja, za svakog se podnositelja zahtjeva mora upotrijebiti uredno ispunjen obrazac zahtjeva, a dokumentaciju koja se odnosi na svakog pojedinog podnositelja zahtjeva potrebno je priložiti odgovarajućem obrascu. Ako

je zahtjev podnesen za više od 5 podnositelja zahtjeva, njihov odvjetnik mora – uz obrasce – izraditi tablicu u Microsoft Excel formatu s imenima i pojedinostima o svim podnositeljima zahtjeva. Predložak tablice može se preuzeti na internetskoj stranici Suda.

Odvjetnici će poštom dobiti obavijest o tome da je zahtjev upisan (ako je potpun), a dobit će i broj predmeta te naljepnice s barkodom koje je potrebno zalijepiti na svaku daljnju komunikaciju s tajnikom Suda.

20. Kako podnositelji zahtjeva i/ili njihovi odvjetnici trebaju komunicirati s Tajništvom?

Korespondencija s Tajništvom odvija se isključivo u pisanom obliku. Nije moguće usmeno komunicirati s Tajništvom u vezi sa slučajem. Svaka komunikacija s Tajništvom mora se odvijati poštom, bilo da se radi o pitanju, zahtjevu za informacijom, zahtjevom za dodatni dokument, odnosno promjeni adrese ili bračnog statusa podnositelja zahtjeva.

Tajništvo će slično u pisanom obliku dostaviti odvjetniku bilo kakav zahtjev za dokumentima ili informacijama, ili za bilo kakvim objašnjenjima koja mogu biti potrebna u vezi sa zahtjevom.

Odvjetnici moraju promptno odgovarati na pitanja Tajništva. Ako odvjetnik ne reagira ili kasno odgovori, Tajništvo može pretpostaviti da odvjetnik ne namjerava nastaviti s prijavom, a zahtjev se može izbrisati s popisa predmeta Suda.

21. Kako ostvariti pravo na privremenu mjeru?

U skladu s pravilom 39. Poslovnika, Sud može donijeti privremenu mjeru koja je obvezujuća za predmetnu državu. Privremene mjere se mogu odobriti samo u iznimnim slučajevima, uglavnom u vezi s protjerivanjem i izručenjem.

Sud može odlučiti da dotičnoj državi treba ukazati na činjenicu da se udaljenje podnositelja zahtjeva treba odgoditi.

Detaljna pravila o zahtjevima za donošenje privremenih mjera navedena su u Uputi koju izdaje predsjednik Suda, a koja je zadnji put izmijenjena u srpnju 2011. i dodana Poslovniku Suda: http://www.echr.coe.int/Documents/PD_interim_measures_ENG.pdf.

Zahtjev za donošenje privremene mjere u skladu s Pravilom 39. podnosi se u pisanom obliku. Na odbijanje zahtjeva prema Pravilu 39. žalba nije dopuštena.

Zahtjevi moraju biti opravdani, a činjenice na kojima se temelji bojazan podnositelja, priroda navodne povrede, te odredbe Konvencije koje navodno jesu ili će biti povrijeđene, moraju se navesti do u detalje.

Kako bi Sud razmotrio zahtjev, zahtjevu se moraju priložiti odluke nacionalnih sudova i drugih domaćih tijela.

Zahtjev za donošenje privremene mjere šalje se telefaksom ili poštom – ne elektroničkom poštom – što je prije moguće nakon donošenja pravomoćne presude domaćeg suda, ili iznimno čak i prije donošenja pravomoćne presude, ako je stav kritičan, a kako bi Sud imao dovoljno vremena za rješavanje tog pitanja.

Sud je odredio poseban broj telefaksa za zahtjeve za donošenje privremenih mjera: +33(0)388413900, od ponedjeljka do petka, od 8.00 do 16.00 sati. Zahtjevi poslani nakon 16.00 neće biti razmotreni taj dan.

Odvjetnici koji traže privremene mjere moraju odgovarati na pisma i zahtjeve za informacijama koje dostavi Tajništvo Suda. Ako je moguće, odvjetnici trebaju obavijestiti Sud o datumu i vremenu kada će se provoditi odluka o deportaciji, uklanjanju ili izručenju. Ako zahtjev za privremenu mjeru bude odbijen, potrebno je obavijestiti Sud o tome nastavlja li se s materijalnom pravnom prijavom.

22. Koji su uvjeti za pisane primjedbe (pravilo 38 Poslovnika Suda)?

Pisana su očitovanja potrebna kod zahtjeva koji nisu jasno nedopušteni, ili koji se smatraju repetitivnim. Očitovanja o dopuštenosti i osnovanosti prvo će se zatražiti od tužene države. Kad sudsko vijeće zaprimi ta očitovanja, Tajnik ih prosljeđuje odvjetniku podnositelja zahtjeva.

Pisana očitovanja mogu se podnijeti samo u roku koji odredi predsjednik sudskog vijeća ili sudac izvjestitelj.

U Uputi izmijenjenoj u rujnu 2008. utvrđen je postupak za takve podneske: http://www.echr.coe.int/Documents/PD_written_pleadings_ENG.pdf.

Svi dokumenti i zapažanja koje Sud zatraži šalju se poštom u tri primjeraka. Upute se moraju poštivati. Ako podnesak prelazi 30 stranica treba priložiti kratak sažetak.

Što se tiče sadržaja zapažanja, Sud slijedi utvrđeni postupak.

Na pitanja Suda treba dati točan odgovor.

Prvo, odvjetniku podnositelja zahtjeva ili tuženoj državi Sud može naložiti da odgovore na specifična činjenična pitanja.

Drugo, ako Sud zahtijeva pisano očitovanje, tada se prvo očituje tužena vlada, a zatim se poziva zastupnika podnositelja zahtjeva da odgovori.

Sud u pravilu postavlja rok za dostavu očitovanja. Stranke mogu zatražiti produljenje roka pod uvjetom da je zahtjev zaprimljen prije isteka roka.

Odvjetnik podnositelja zahtjeva mora obavijestiti Sud o svakom razvoju nacionalnog prava, bilo da se radi o zakonodavstvu ili sudskoj praksi koji se tiču predmeta. Odvjetnici su dužni bez odgode odgovoriti na svaki dopis koje pošalje Tajništvo. Svako kašnjenje ili propuštanje odgovora na dopise Tajništva može dovesti do toga da Sud izbriše predmet s liste slučajeva, ili da ga proglašeni nedopuštenim.

Propuštanje dostavljanja obavijesti Sudu o važnim činjenicama može se smatrati zlouporabom prava na podnošenje zahtjeva.

23. *Kako se podnosi zahtjev za pravednu naknadu?*

Zahtjevi za pravednu naknadu podnose se prilikom podnošenja pisanih očitovanja.

Premda to nije obavezno, u svjetlu kriterija prihvatljivosti koji se odnose na naknadu štete, poželjno je da podnositelj zahtjeva navede u svojoj prijavi štetu koja mu je nanesena. Zahtjev se može proglasiti nedopuštenim ako Sud smatra da podnositelj zahtjeva nije pretrpio nikakvu značajnu štetu (vidi članak 35. Konvencije).

Zahtjevi za pravednu naknadu moraju biti u skladu s Uputom koju je predsjednik Suda izdao u ožujku 2007. (Napomena: takva je Uputa izmijenjena.)

http://www.echr.coe.int/Documents/PD_satisfaction_claims_ENG.pdf.

Zahtjev za pravednu naknadu odobrava se samo ako unutarnje pravo tužene države omogućava samo djelomičnu odštetu, te ako je potrebno da se to učini.

Pravilo 60. Poslovnika Suda određuje rok i ostale formalne uvjete u vezi s podnošenjem zahtjeva za pravednu naknadu.

Sud nalaže da u zahtjevu za pravednu naknadu budu pojedinačno navedene sve stavke i potkrijepljene popratnim dokumentima.

Ako zahtjevi nisu pojedinačno navedeni i potkrijepljeni, odšteta neće biti dosuđena.

Pravedna odšteta može se dosuditi u odnosu na tri vrste štete: na materijalnu štetu, na ime nematerijalne štete (naknada za anksioznost, neugodnosti i nesigurnosti koja proizlazi iz povrede), te na troškove i izdatke.

Što se tiče materijalne štete, Sud može donijeti odluku na pravičnoj osnovi i ne dodijeliti punu odštetu za pretrpljenu štetu.

Sud može donijeti odluku o naknadi nematerijalne štete pravnoj osobi, kao što su štete ugledu tvrtke, nesigurnosti u planskim odlukama, remećenju uprave tvrtke i tjeskobe i neugodnosti za članove upravljačkih tijela tvrtki (vidi, na primjer Co-

mingersoll protiv Portugala, zahtjev broj 35382/97, presuda od 6. travnja 2000.). Šteta ove vrste može imati subjektivne i objektivne elemente te ju nije moguće točno kvantificirati.

Načelo primijenjeno u zahtjevima za pravednu naknadu je *restitutium in integrum*: dakle, načelo prema kojem se podnositelja zahtjeva treba vratiti u situaciju u kojoj bi bio da nije došlo do povrede. To je načelo navedeno u uputi za praksu.

U odnosu na nematerijalnu štetu, Sud će izvršiti procjenu na pravičnoj osnovi. Odvjetnici bi trebali objektivno ocijeniti traženu naknadu prema poglavljima naknade materijalne i nematerijalne štete, ali trebaju biti svjesni mogućnosti da čak i tamo gdje je procjena potkrijepljena pratećom dokumentacijom Sud može dosuditi manji iznos od potraživanog.

Ako nije podnesen nikakav zahtjev za pravednu naknadu, Sud neće dosuditi nikakvu odštetu. Naknada nematerijalne štete ne podliježe oporezivanju. Međutim, naknada imovinske štete može biti predmet oporezivanja. Nagrade za troškove i izdatke oslobođene su od poreza za podnositelja zahtjeva, ali iznosi koje primi odvjetnik mogu biti predmet oporezivanja.

24. *Kako ostvariti naknadu troškova i izdataka?*

Pitanje naknade troškova i izdataka također se navodi u Uputama za praksu koje je izdao predsjednik Suda. Ako Sud dosudi naknadu troškova i izdataka, taj će iznos biti obračunat u eurima. Naknada može sadržavati troškove zastupanja kao i druge troškove poput pristojbi za zahtjev Sudu.

Sud može naložiti naknadu troškova koje je podnositelj zahtjeva imao uslijed pokušaja da spriječi određenu povredu ili ostvari pravo na sudsku zaštitu bilo u okviru domaćeg postupka ili u postupku pred Sudom.

Kako je opisano u Uputama za praksu, u obračunu naknade troškova i izdataka Sud

se povodi trima načelima. Potraživanja se odobravaju samo ako je do troškova i izdataka uistinu došlo, ako su bili nužni kako bi se spriječila povreda ili ostvarilo pravo na sudsku zaštitu, i ako su razumnog iznosa te u potpunosti potkrijepljeni dokazima. Što se tiče odvjetničke naknade, podnositelj zahtjeva mora dokazati da je plaćena ili da je njezino plaćanje zakonito zatraženo.

Diskrecijsko je pravo Suda dosuditi odvjetničku naknadu, što često dovodi do niže nagrade od one koju je podnositelj zahtjeva tražio, čak i kada su potraživanja potkrijepljena fakturama i izjavama. Sud ne podliježe nacionalnim pravilima obračunavanja odvjetničke nagrade.

Sudu se trebaju dostaviti detaljni izvaci i/ili fakture.

Sud neće dosuditi naknadu troškova koje je podnositelj zahtjeva imao u odnosu na domaći postupak, ako ti troškovi nisu vezani uz povredu Konvencije koju Sud utvrdi.

U svjetlu gore navedenog, odvjetnici ne bi smjeli biti iznenađeni činjenicom da Sud često smanjuje nagrade čak i kada su potraživanja potkrijepljena.

Isplata naknade troškova i izdataka dosuđena od Suda može se izravno doznačiti na račun banke podnositelja zahtjeva ili njegova odvjetnika, ovisno o uputama poslanim Tajništvu Suda.

25. Kada i kako se održavaju ročišta pred Sudom?

Ročišta se održavaju samo u iznimnim okolnostima. U većini slučajeva ročišta se ne održavaju, jer se postupci pred Sudom uglavnom vode u pisanom obliku.

Međutim, ročišta pred sudskim vijećima mogu se održati u nekim slučajevima. Ročišta su obvezna u predmetima pred Velikom vijećem.

Pravila 63-70 Poslovnika Suda propisuju kako voditi ročišta.

Ročišta su, u načelu, javna, uz izuzeća koja

su navedena u Poslovniku. Ročište obično traje 2 sata.

Ne postoji obveza podnositelja zahtjeva za osobnim pojavljivanjem na ročištu.

Osiguran je simultani prijevod na engleski i francuski jezik, ali se uz dopuštenje Suda odvjetniku može odobriti korištenje službenog jezika jedne od država članica Vijeća Europe. Podnesci i/ili bilješke koji će se rabiti moraju pristići u Tajništvo najkasnije 24 sata prije ročišta, kako bi bili proslijeđeni prevoditeljima. Na raspravi nije potrebno doslovno se držati navoda iz podneska.

Pisane primjedbe ne podnose se na ročištu, osim na zahtjev Suda. Trajanje ročišta određuje predsjednik vijeća u dogovoru sa strankama prije održavanja ročišta. Uobičajeno trajanje izlaganja stranke iznosi 30 minuta, a uglavnom se svakoj stranci odobrava dodatnih 10 minuta za odgovor.

Na ročištu nakon izlaganja stranaka te pitanja postavljenih od članova vijeća uglavnom slijedi pauza tijekom koje odvjetnici pripremaju odgovore na pitanja.

Odvjetnici nisu dužni nositi toge, ali mogu ako žele.

Troškovi puta podnositelja zahtjeva refundiraju se ako Sud donese presudu protiv tužene vlade. Sva se ročišta snimaju i mogu se prenositi uživo ili gledati nakon okončanja.

26. Je li moguće tražiti da se predmet proslijedi Velikom vijeću, i ako da, kako?

U skladu s člankom 43. Konvencije, zahtjeve za upućivanjem Velikom vijeću analizira pet sudaca članova Velikog vijeća. Zahtjev se podnosi u roku od 3 mjeseca od presude Vijeća. Odobravaju se samo oni zahtjevi koji su izvanredni zbog više aspekata. Sudsko vijeće taj uvjet uzima u obzir kod razmatranja zahtjeva za upućivanje predmeta Velikom vijeću. Velikom vijeću nije moguće uputiti odluke sudskog vijeća o nedopuštenosti žalbe, činjeničnom stanju koje utvrdi sudsko vijeće, odluke u

kojima je primijenjena dugogodišnja priznata sudska praksa.

Između 1. studenog 1998. – kada je stupio na snagu Protokol 11 – i listopada 2011., sudsko je vijeće analiziralo 2.129 zahtjeva za upućivanjem predmeta Velikom vijeću. Samo 110 takvih zahtjeva je odobreno te je i upućeno Velikom vijeću. (vidi pod “The general practice followed by the panel of the Grand Chamber when deciding on requests for referral in accordance with Article 43 of the Convention”, objavio Sud u listopadu 2011.) http://www.echr.coe.int/Documents/Note_GC_ENG.pdf.

27. Imaju li podnositelji zahtjeva pravo na besplatnu pravnu pomoć u postupcima pred ESLJP-om?

Sud ne dodjeljuje besplatnu pravnu pomoć na početku postupka. U kasnijim fazama postupka, nakon što Sud odluči obavijestiti dotičnu državu o zahtjevu, a kako bi dobio njezino pisano očitovanje, podnositelji zahtjeva imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć ako si ne mogu priuštiti plaćanje odvjetničkih usluga i ako Sud smatra bitnim da se podnositelju osigura besplatna pravna pomoć radi prikladnog vođenja predmeta.

Detalji u vezi sa stjecanjem prava na besplatnu pravnu pomoć propisani su pravilima od 100 do 105 Poslovnika Suda.

Besplatnu pravnu pomoć predsjednik vijeća smije odobriti tek nakon što tužena država dostavi svoje pisano očitovanje u odnosu na zahtjev.

Podnositelj zahtjeva mora ispuniti, a državne vlasti ovjeriti, izjavu u kojoj su navedeni prihod podnositelja zahtjeva, njegovi financijski resursi i obveze prema ovisnim članovima.

Predsjednik vijeća može zatražiti mišljenje tužene države o zahtjevu podnositelja zahtjeva za dodjelom besplatne pravne pomoći.

Tajnik Suda će strane obavijestiti o tome je li

zahtjev za besplatnu pravnu pomoć odobren ili odbijen. Tajnik Suda određuje primjenjivu tarifu i sve potrebne isplate u odnosu na troškove puta i smještaja te ostale izdatke.

Valja napomenuti da je iznos koji se dodjeljuje za besplatnu pravnu pomoć nizak i da se odnosi samo na troškove zastupanja. Svaki iznos koji se odobri u obliku besplatne pravne pomoći izuzima se iz naknade koja može biti dodijeljena u obliku pravednog namirenja troškova i izdataka.

28. Mogu li se predmeti pred ESLJP-om riješiti nagodbom?

Pravilo 62. Poslovnika Suda propisuje uvjete pod kojima je moguće postizanje nagodbe između podnositelja zahtjeva i dotične države, a radi okončanja spora.

Sud uvijek potiče strane da spor riješe mirnim putem.

Pregovori oko nagodbe povjerljive su prirode, a mogu rezultirati financijskom isplatom, pod uvjetom da Sud smatra da poštivanje ljudskih prava ne nalaže daljnje ispitivanje zahtjeva.

Ključnu ulogu u pregovorima oko nagodbe imaju odvjetnici koji bi trebali biti u stanju savjetovati stranke da li da prihvate određenu nagodbu, posebice u odnosu na bilo koji iznos koji ponudi tužena država.

29. Što je jednostrana izjava?

Ako nije došlo do mirnog rješenja spora, tužena država može dati jednostranu izjavu Sudu sukladno pravilu 62A Poslovnika. Tom izjavom tužena država priznaje povredu Konvencije i obvezuje se da će pružiti podnositelju zahtjeva adekvatnu zaštitu.

Jednostrana izjava se uglavnom daje nakon što ne uspiju pregovori oko mirnog rješavanja spora i može se predložiti u fazi postupka kojim se traži pravedna naknada. Davanje jednostrane izjave je javno (za razliku od pregovora oko nagodbe koji se vode radi rješavanja sporova mirnim putem).

30. Korisne publikacije Suda

Na internetskoj stranici ESLJP-a dostupne su brojne publikacije koje su posebno interesantne za odvjetnike tijekom sastavljanja zahtjeva te tijekom vođenja postupka pred nacionalnim sudovima.

a) Obavijesti iz sudske prakse

U toj mjesečnoj publikaciji sadržani su sažeci predmeta (presuda, odluka o dopuštenosti, priopćenim predmetima i predmetima pred Velikim vijećem) za koje se smatra da su od posebnog interesa. Svaki sažetak sadrži zabilješku u zaglavlju i klasifikaciju prema članku/cima Konvencije na koji/e se predmet odnosi, te ključne riječi. Obavijesti iz sudske prakse također sadrže vijesti o Sudu i publikacijama Suda.

b) Vodič o dopuštenosti

Taj praktični vodič o kriterijima dopuštenosti namijenjen je odvjetnicima koji žele uputiti predmet Sudu. U vodiču su propisani svi uvjeti dopuštenosti zahtjeva.

c) Izvješća o istraživanju sudske prakse

Izvješća o istraživanju te izvješća koja priprema Odsjek Suda zadužen za istraživanja. Ona nisu obvezujuća za Sud i pokrivaju sudsku praksu koja je relevantna za predmete koji su u postupku, ali i za riješene predmete.

d) Popisi činjenica, vodiči i izvješća o sudskoj praksi

Služba za medije sastavlja popise činjenica prema temama o praksi Suda i predmetima koji su u postupku. Također postoje vodiči i izvješća o analizi sudske prakse.

e) Zajedničke publikacije ESLJP-a i Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA)

• Priručnik o Europskom pravu o zabrani diskriminacije

Taj priručnik, koji su 2010. zajednički objavili Sud i FRA je prvi sveobuhvatni vodič za europsko pravo zabrane diskriminacije. Vodič obuhvaća sudsku praksu,

kontekst i pozadinu vrsta diskriminacije i potencijalne prigovore, opseg prava, uključujući tko je zaštićen i osnove za zaštitu kao što su spol, invaliditet, dob, rasa i nacionalnost. Dodatak priručniku obuhvaća sudsku praksu od srpnja 2010. do prosinca 2011.

• Priručnik iz europskog prava vezano uz azil, granice i imigraciju

Taj priručnik – druga zajednička publikacija Suda i FRA – je prvi sveobuhvatni vodič europskog prava vezanog uz azil, granice i imigraciju. Priručnik je usmjeren na pravo relevantno državljanima trećih zemalja u Europi, a obuhvaća široki spektar tema, uključujući pristup postupcima za ostvarivanje prava na azil, deportaciju silom, pritvor i ograničenja slobode kretanja.

• Priručnik o Europskom zakonu o zaštiti osobnih podataka

Cilj je tog priručnika, kao glavnog referentnog izvora, podići svijest i poboljšati znanje o pravilima zaštite podataka u zemljama članicama Europske unije i Vijeća Europe. Namijenjen je nespecializiranim pravnim stručnjacima, sucima, nacionalnim vlastima iz područja zaštite podataka te svima koji rade u području zaštite podataka.

f) Knjižnica Suda

Knjižnica je osnovana 1966. i sadrži značajnu građu iz opće literature o ljudskim pravima. Pristup knjižnici moguć je uz prethodno dogovaranje termina.

g) Baza podataka HUDOC dostupna je na internetskoj stranici Suda

<http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/HUDOC&c=eng>
Baza podataka HUDOC pruža pristup sudskoj praksi Suda, Europskoj komisiji za ljudska prava i Vijeću ministara.

Pravna pitanja koja su razrađena u svakom predmetu sažeta su u popisu ključnih

riječi. Ključne riječi uzete su iz leksikona termina koji se pojavljuju u Konvenciji i njezinim protokolima.

h) *HELP program* (vidi pitanje br. 14.)

III. Sadržaj i izvršenje presuda ESLJP-a u pojedinačnim zahtjevima – žalbama na takve presude

31. *Je li moguće uložiti žalbu na presudu ESLJP-a?*

Protiv odluka o nedopuštenosti te presuda donesenih od sudskog vijeća ili Velikog vijeća nije moguće uložiti žalbu. Ako je sudsko vijeće donijelo presudu, strane ipak mogu zatražiti upućivanje predmeta na novo razmatranje Velikom vijeću. Takvo novo razmatranje predstavlja iznimku (vidi pitanje 26.).

32. *Koji je glavni sadržaj presude ESLJP-a?*

U presudi ESLJP navodi je li došlo do povrede tužene države i koji su članci Konvencije te protokoli povrijeđeni. Ako je podnositelj zahtjeva zatražio pravednu naknadu štete, ESLJP će također navesti hoće li podnositelju zahtjeva biti odobrena ta naknada (uglavnom u obliku novčane naknade) od tužene države.

33. *Što još može sadržavati presuda ESLJP-a?*

U slučaju sustavnih nedostataka, uglavnom zakonodavnog karaktera, ESLJP može naložiti državi da donese, modificira ili ukine određeni zakon. U iznimnim slučajevima Sud može odrediti rok za tu radnju. Kod izrade zakona države su obvezne pridržavati se Konvencije kako ju tumači ESLJP, a podložno određenoj razini slobodne procjene. U iznimnim slučajevima ESLJP može naložiti određenoj državi da poduzme konkretne mjere, kao što su puštanje podnositelja zahtjeva iz pritvora ili izvršenje prava podnositelja zahtjeva na pristup djetetu za koje imaju skrbništvo. Sud nije ovlašten ukinuti bilo koji nacio-

nalni zakon ili presudu nacionalnog suda (vidi pitanje 36.).

34. *Što je pilot presuda?*

Postupak donošenja pilot presude provodi se onda kada Sud zaprimi značajan broj zahtjeva koji imaju zajednički korijenski uzrok ili kada činjenice iz jednog zahtjeva upućuju na postojanje strukturnog ili sustavnog problema ili druge slične disfunkcije u dotičnoj državi, a koji mogu stvoriti osnovu za podnošenje sličnih zahtjeva. Sud tada može izabrati jedan ili više zahtjeva za prioritarnu obradu, a odgoditi ostale. U radu s prioritarnim predmetima, Sud će pokušati pronaći rješenje koje neće biti primjenjivo samo na pojedini predmet, već će obuhvatiti sve slične predmete u kojima se navodi isti problem. Kod donošenja pilot presude ESLJP će dotičnoj državi naložiti da svoje zakonodavstvo uskladi s odredbama Konvencije i to na način da svi ostali stvarni ili potencijalni podnositelji zahtjeva ostvare sudsku zaštitu. Ako dotična država ne poduzme adekvatne mjere u tom smislu, ESLJP će protiv te države donijeti presudu u svakom od odgođenih zahtjeva. U svakom trenutku tijekom postupka donošenja pilot presude Sud može razmotriti odgođeni zahtjev ako je to u interesu prikladnog provođenja pravde. Ako strane u pilot predmetu postignu rješenje spora mirnim putem, takvo rješenje mora sadržavati izjavu dotične države o provedbi općih mjera utvrđenih u pilot presudi, a mora se navesti i sudska zaštita koja će biti zajamčena faktičkim ili potencijalnim podnositeljima zahtjeva.

35. *Kako pokrenuti postupak za donošenje pilot presude?*

ESLJP može donijeti odluku o pokretanju postupka donošenja pilot presude *ex officio*. Međutim, odvjetnik može zatražiti od ESLJP-a da primijeni postupak donošenja pilot presude na temelju predmeta podno-

sitelja zahtjeva ako je on reprezentativan za mnoštvo drugih predmeta s istim korijen-skim uzrokom u domaćem pravu.

36. *Može li ESLJP ukinuti zakone ili odluke nacionalnih sudova kojima se krši Konvencija?*

Ne. ESLJP može samo navesti da pojedine radnje, propusti, zakoni ili sudske odluke određene države krše odredbe Konvencije. ESLJP ne može ukinuti ili poništiti takve akte. Ipak, mišljenje ESLJP-a obvezuje države na način da su one dužne osigurati da se povrede Konvencije zaustave te da se takve povrede ne ponove u budućnosti.

37. *Tko je nadležan za izvršenje presuda ESLJP-a?*

Dotična je zemlja zadužena za provedbu presuda ESLJP-a. Kod provedbe presuda ESLJP-a države imaju određenu razinu slobodne procjene, osim ako ESLJP ne naloži poduzimanje specifičnih mjera ili radnji. U svakom slučaju dotična zemlja mora osigurati da će se postojeće povrede Konvencije prekinuti te spriječiti u budućnosti (vidi pod 'izvršenje presuda ESLJP-a' na internetskoj stranici Vijeća Europe).

38. *Što je država dužna učiniti kada ESLJP utvrdi da jedna ili više odluka nacionalnog suda ili upravnih akata krši odredbe Konvencije?*

Ako se upravnom tužbom države ili odlukom domaćeg suda nastavi kršenje prava podnositelja zahtjeva zajamčenih Konvencijom, čak i nakon presude ESLJP-a i dosuđene naknade štete, država je dužna osigurati da se odluka ili tužba može iznova pokrenuti. Mnoge zemlje već imaju proceduralna pravila za ponovno pokretanje administrativnih ili sudskih postupaka nakon nepovoljne presude ESLJP-a.

Kada se akti ili odluke iznova otvore, svi su nacionalni sudovi i druge vlasti dužni pridržavati se odredaba Konvencije kako ju tumači ESLJP. Ako povreda utječe na druge

slučajeve, dotična je država dužna poduzeti opće mjere kojima će se prekinuti te povrede, primjerice izmjenom domaćeg prava (vidi pitanje 33.).

39. *Što država mora učiniti ako ESLJP utvrdi da se domaćim zakonodavstvom krše odredbe Konvencije?*

Država je ponajprije dužna utvrditi može li se izbjeći povreda Konvencije (u predmetnom slučaju kao i u svim budućim slučajevima) tumačeći mjerodavno domaće pravo u skladu s Konvencijom. Ako tekst zakona ne dopušta takvo tumačenje, država je dužna izmijeniti zakonske propise u svjetlu presude ESLJP-a.

40. *Što država mora učiniti ako ESLJP utvrdi da njezin ustav krši odredbe Konvencije?*

Država je dužna izmijeniti i dopuniti relevantne odredbe ustava, osim ako se one mogu tumačiti na način koji je u skladu s Konvencijom. Nacionalni ustavni zakon mora biti u skladu s Konvencijom, bez obzira na to gdje određena država postavlja Konvenciju unutar svoje hijerarhije zakona (tj. bez obzira na to smatra li pojedina država i dalje da je Konvencija nadređena, da je na istoj razini ili ispod razine njezinog ustava).

41. *Tko prati provedbu presude ESLJP-a u dotičnoj državi?*

Odbor ministara Vijeća Europe odgovoran je za provedbu presuda ESLJP-a.

42. *Koji pristup ima Odbor ministara u odnosu na svoju dužnost nadzora?*

Odbor ministara savjetuje dotičnu državu i nadležan odjel Vijeća Europe o tome kako izvršiti presudu i na koji način valja izbjegavati buduća kršenja Konvencije. U tu je svrhu moguće donošenje pojedinačnih mjera. Zatim, Odbor ministara provjerava jesu li poduzete takve mjere, a ako nisu, izriče ukor dotičnoj državi (u slučaju poteškoća u tumačenju presudu Suda koje otežavaju njezino izvršenje, pogledajte pitanje 44.).

43. *Što se može poduzeti ako država ne izvrši svoju obvezu isplate naknade štete?*

Odvjetnik može uputiti predmet Odboru ministara, koji će potom službeno zatražiti da država ispuni svoju obvezu plaćanja. Ako država ne ispuni takav zahtjev, Odbor ministara može, temeljem odluke donesene dvotrećinskom većinom, zatražiti da ESLJP odluči o tome što je država odbila izvršiti presudu ESLJP-a. Ova je mogućnost uvedena 2010. godine Protokolom br. 14 i nije još ispitana u praksi.

44. Što se može poduzeti ako država nije pružila adekvatnu sudsku zaštitu u odnosu na povredu Konvencije, ili ako je izvršenje presude ESLJP-a otežano zbog poteškoća oko njezina tumačenja?

S obzirom na to da države imaju slobodu procjene u izvršavanju presuda ESLJP-a, opseg mjera koje država preuzima može ovisiti o njezinu tumačenju presude. Kad postoji neslaganje između podnositelja zahtjeva i države u pogledu tumačenja presude i posljedica koje iz nje proizlaze, podnositelj zahtjeva ili njegov odvjetnik može u roku od godinu dana od pravomoćnosti presude podnijeti zahtjev ESLJP-u za tumačenje presude. Na temelju odluke donesene dvotrećinskom većinom, Odbor ministara može uputiti predmet na tumačenje ESLJP-u. Pravo Odbora ministara na to da ESLJP utvrdi je li država članica poštovala presudu odnosi se na pitanje jesu li mjere poduzete kako bi se presuda izvršila odgovarajuće i dostatne.

45. Što učiniti ako u odluci ili presudi Suda ima pogrešaka?

Sud može ispraviti administrativne pogreške, pogreške u obračunu ili očite pogreške u odluci ili presudi samoinicijativno ili na zahtjev stranke ako se zahtjev za korekcijama

podnese u roku od mjesec dana od odluke ili presude.

Pravilo 81. Poslovnika Suda propisuje postupak u odnosu na ispravke pogrešaka u odlukama i presudama.

46. Može li stranka tražiti reviziju presude?

Pravilo 80. Poslovnika Suda propisuje okolnosti u kojima stranka može zatražiti od Suda reviziju presude u riješenom predmetu. Stranka to može učiniti kada se otkrije činjenica koja je po svojoj prirodi mogla imati odlučujući učinak na ishod predmeta, a koja Sudu nije bila poznata u trenutku donošenja presude, a niti je mogla biti poznata stranci.

47. Može li pojedina država odbiti izvršenje presude ESLJP-a na osnovi toga što prema državnom sudu najvišeg stupnja ili ustavnog suda ne postoji povreda nacionalnog ustava ili Konvencije?

Država je dužna pridržavati se presude u kojoj je bila stranka u postupku, jednako kao što su njezin vrhovni i ustavni sud obvezani tumačenjem Konvencije ESLJP-a te potvrde da je došlo do povrede Konvencije. U mnogim je državama zaštita ljudskih prava zajamčena Konvencijom na višoj razini od one koju pružaju nacionalni ustavi. Ako ESLJP ili vrhovni ili ustavni sud države smatraju da državni ustav krši Konvenciju (kako ju tumači ESLJP), onda nacionalni sudovi prvo trebaju tumačiti nacionalni ustav u skladu s Konvencijom. Ako to nije moguće, ili bar ne u tolikoj mjeri, država je dužna izmijeniti svoj ustav i uskladiti ga s Konvencijom (kako ju tumači ESLJP). To se nalaže čak i onda kada nacionalni ustav u pojedinoj državi zauzima viši stupanj u hijerarhiji zakona od Konvencije (vidi i pitanje 40.).

Pavle Stigleitner (1936. – 2014.)

Poštovane obitelji Stigleitner i Gotovac, cijenjena rodbino, dame i gospodo, dragi prijatelji!

Teška mi je, ali i časna zadaća oprostiti se od našeg uvaženog i dragog kolege i prijatelja. Zapala me dužnost da ovom tužnom skupu uputim nekoliko riječi u ime rodbine, kolega i prijatelja, te u ime Hrvatske odvjetničke komore, čiji je naš Pavica bio dugogodišnji i predan član.

Iako smo znali da ima ozbiljnih poteškoća sa zdravljem, ipak smo s nevjericom primili vijest da nas je naš dragi Pavica zauvijek napustio. Pavica Stigleitner bio je puno godina moj prijatelj, kao i prijatelj mnogih među vama, i svima će nam ostati u trajnoj uspomeni kao čovjek koji je uvijek i u svakom trenutku bio nesebično spreman priskočiti upomoć i pomoći gdje je god mogao. Uvjeren sam da nema mnogo ljudi među njegovim prijateljima i znancima kojima bar jedanput u životu nije negdje u nekoj prilici pomogao. Plijenio je svojom neposrednošću i druželjubivošću. Eto, takav je bio naš Pavica, i zato nam je još teže što ga više nema.

Pavle Stigleitner rođen je u listopadu 1936. godine u Čabru, u veterinarskoj obitelji s kojom uoči rata 1939. godine dolazi u Kutinu odakle nakon osnovne škole odlazi u Zagreb u gimnaziju, te na studij prava, gdje je diplomirao 1964. godine. Iste godine, sa suprugom Katicom počinje pedesetogodišnji zajednički život u braku. Uskoro dobiva dvije kćeri Natašu i Ivanu koje su mu bile – kako je znao reći – smisao i svijetli putokaz u životu. Bio je predan i pažljiv suprug i predivan otac, djed i punac.

Svoj bogati 50-godišnji radni vijek počeo je 1965. godine u Petrokemiji i nastavio u kutinskoj filijali Croatia osiguranja, a uvod u odvjetništvo počeo je kao pripravnik u uredu odvjetnika Ive Hajnića u Sisku.

U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisuje se 12. rujna 1972. godine i otvara odvjetnički ured u Kutini gdje časno obavlja odvjetničku dužnost sve do umirovljenja, potkraj 2009. godine. Od svojih prvih odvjetničkih dana aktivno je uključen u rad Komore. Bio je u tri mandata dopredsjednik Odvjetničkog zbora Sisak.

Uz svoj profesionalni životni zadatak bio je zainteresiran za mnoge aktivnosti u javnom i društvenom životu. Kao dijete iz obitelji poznatog kutinskog veterinara Pavla Stigleitnera starijeg, volio je životinje i prirodu i bio je poznati lovac, puno je radio na očuvanju prirode i života šuma. Jako je volio povijest i bio dobar znalac mnogih davnih zbivanja iz hrvatske i svjetske prošlosti.

Nesebično je prenosio svoje bogato životno i stručno znanje i iskustvo na mlađe kolege i zalagao se za profesionalnu stručnost i pravednost, ne samo u sporovima, nego i u odnosima među prijateljima i znancima, i općenito među ljudima. Bio je i sudionik – dragovoljac Domovinskog rata, gdje je opet došla do punog izražaja njegova spontana i nesebična želja da pruži pomoć i potporu svima kojima je pomoć i potpora trebala.

Dragi naš kolega i prijatelju Pavica, fizički si nas zauvijek ostavio, ali ostat ćeš u našim srcima i mislima jednako kao i u mislima svih onih koji su te poznavali i voljeli, pa ćeš i dalje živjeti s nama i u nama sve dok i nas bude. Sjećat ćemo te se s tugom, ali i ponosom, jer si bio naš dragi prijatelj.

Izražavajući još jednom iskrenu sućut Tvojim obitelji: supruzi Katici, kćerkama Nataši i Ivani, unuci Ivi i zetu Ivanu, recimo na kraju: Zbogom, dragi Pavica! Neka ti je laka hrvatska zemlja, i neka ti je vječni mir.

(govor koji je u ime Hrvatske odvjetničke komore na ispraćaju odvjetnika Pavla Stigleitnera 16. srpnja 2014. godine na mjesnom groblju u Kutini održao odvjetnik Boris Klaić)

Milica Budak (1930. – 2014.)

Milica Budak rođena je 1930. godine u Sopotskom, u Makedoniji. Pravo je diplomirala 1959. godine, a u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisana je 1983. godine. Odvjetničku kancelariju Milica Budak imala je u Zagrebu, a zatim je 1987. godine sjedište kancelarije preselila u Dugo Selo. Odvjetničku dužnost obnašala je sve do 2010. godine.